

FRIDTJOF NANSEN

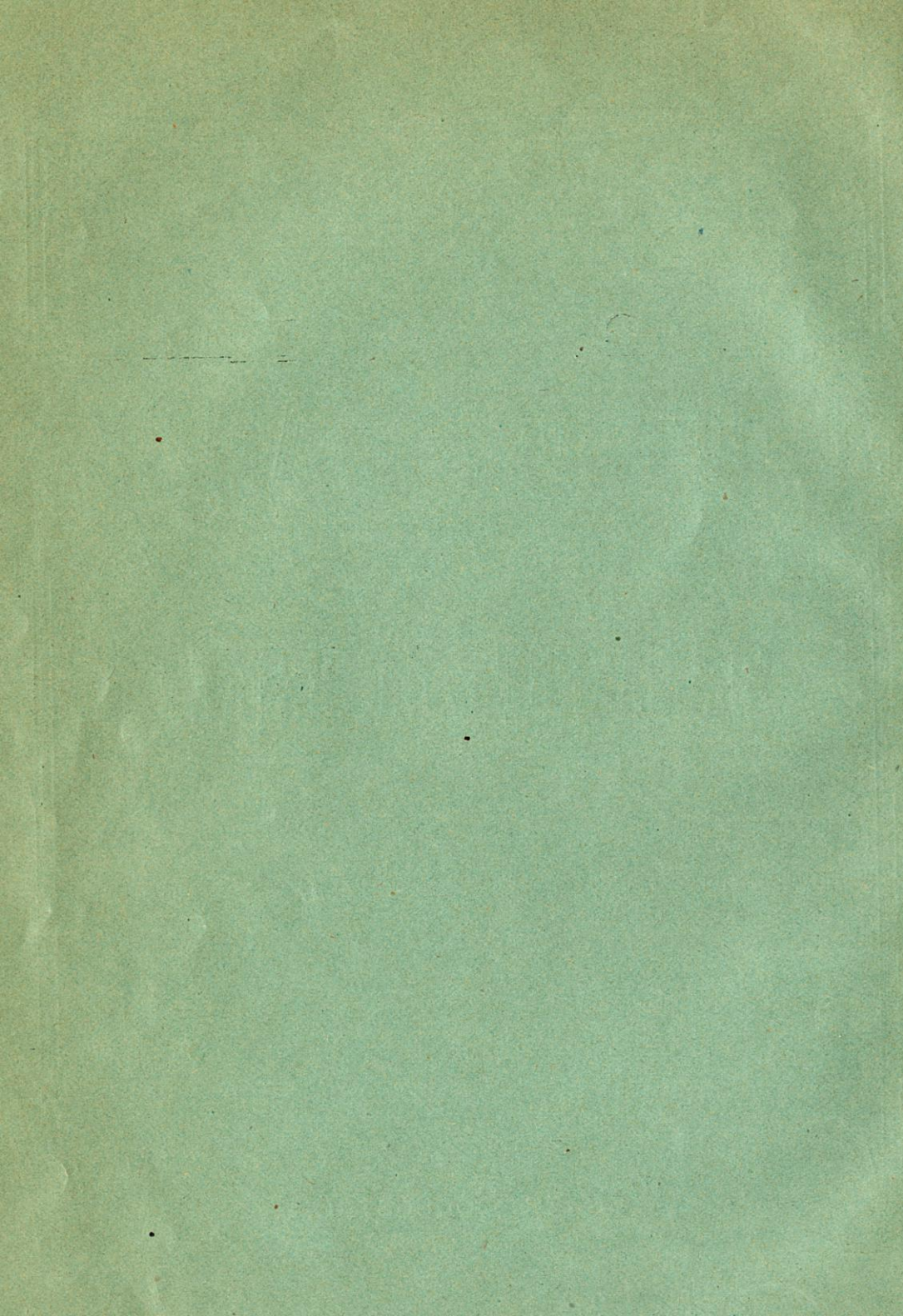
ELÄMÄKERTA JA RETKET

PORVOOSSA

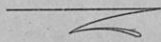
WERNER SÖDERSTRÖM

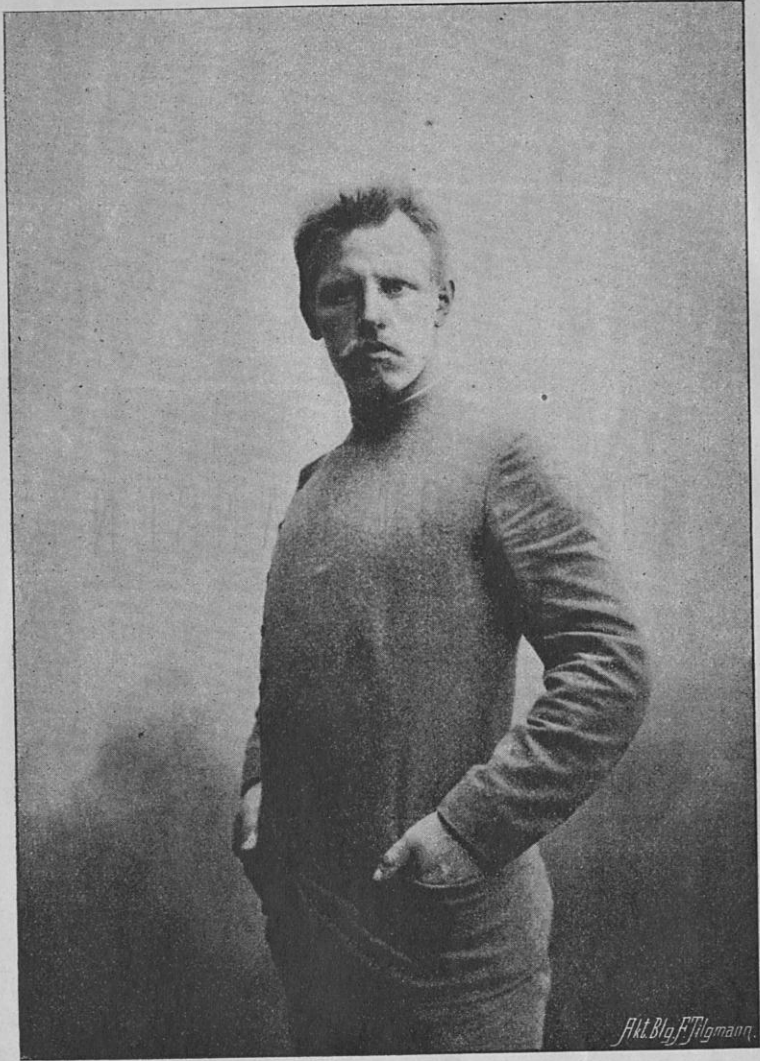

FRIDTJOF NANSEN

FORLAGSS
WERNER SODERSTRÖM

Fkt. Bld. F. H. G. Mann.

FRIDTJOF NANSEN

ELÄMÄKERTA JA RETKET

KIRJOITTANUT

KAINULAINEN

H. L. Ingman

KUVILLA VARUSTETTU

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSRÖM

ELÄMÄKERTTA JA RETKET
PORVOOSSA,
WERNER SÖDERSTRÖMIN KIRJAPAINOSSA,
1896.

WERNER SÖDERSTRÖM
PORVOOSSA

I. Vanhemmat, lapsuus ja nuoruus.

Horjumaton rohkeus ja hetyvätön tahdonlujuus on kaikkina aikoina voimakkaasti vaikuttanut ihmismieliin. Vielä meidänkin ajalla, jota sanotaan veltostuneeksi ja väsyneeksi, voi henkilö, joka korkeampaa päämäärää tavotellakseen pelottomasti antaupi vaarojen alttiiksi ja katkeamattomalla sitkeydellä taistelee perille päästäkseen, voittaa miljoonain ihailun ja suosion ja saavuttaa sankarin nimen. Tuo nimi voitettiin ennen melkein yksinomaan verisellä taistelutantereella; ihmishengen kehityksen seurausta on, että nykyään jo arvostellaan sankariteko, joka verettömässä, mutta kumminkin yhtä ankarassa taistelussa on näyttäytynyt suuremmaksi ja jalommaksi.

Se mies, jonka elämänvaiheita ja retkiä tässä käymme kuvaamaan, on sankarin nimen saavuttanut ja ansainnut sen taistelussa luonnonvoimia ja ilmanalan kovuutta vastaan, raivattessaan tietä ihmistiedon laajentamiselle ja tieteen kehitykselle. Ja siksi hän on aikalaistensa kunnioituksen voittanut ja oman kansansa suuren rakkauden.

Fridtjof Nansen on elinvoimaisen kansan voimakas poika. Norjan kansa on 19:n vuosisadan toisella puoliskolla omain poikainsa neron ja tarmon avulla kohonnut arvoon ja asemaan, joka on kaikille pienille kansoille ilahduttava todistus niidenkin mahdollisuudesta saavuttaa kunnioitettava sija suurempain keskessä. Se seisoo korkealla asteella kirjallisuudessa ja taiteessa, sen tiede on arvossa pidetty, sen yhteiskuntajärjestys on Euroopan uudenaikaisimpia ja mallikelpoisimpia, sen itsenäisyyden tunne ja vapauden rakkaus on herättänyt kaikkien valistuneiden kansojen kunnioituksen. Tuosta samasta voimakkaasta kansasta sen piti siis sukeutua vuosisatamme rohkeimman ja tuloksiltaan onnistuneimman löytöretkeilijän. Onhan Norjan maa pitkin pituuttaan väljän valtameren huuhteleva aina sinne asti, missä

huokuvat jäämeren kylmät tuulahdukset. Tämän meren kolkkojen seutujen ja napajäiden autioiden aavikkojen tutkiminen oli kuin viitattu norjalaisille, kunhan vain sopiva mies löytyisi. Ja se löytyi.

Fridtjof Nansenin kantaisista kuuluisin ja samalla nykyisen sankarin elämäntyöhön nähden merkillisin mies oli laivapäällikkö ja sittemmin Kööpenhaminan pormestari Hans Nansen, joka oli v. 1598 syntynyt Flensburgissa Tanskassa. Hän oli merkillinen siksi, että hänkin oli Jäämeren tutkija, yhtä peloton ja yhtä tarmokas kuin hänen nyt kuuluisa jälkeläisensä. Jo 16-vuotiaana kävi Hans Nansen ensi kerran ihailemassa revontulia Jäämerellä ja Vienan lahdessa ja 21-vuotiaana sai hän Tanskan kuninkaalta Kristian IV:ltä toimekseen johtaa tutkimusretkeä Petshoran turkkirikkeille rannikoille. Tällä matkalla hän tutki Vienan rannikot. Sitten purjehti hän kahdeksantoista kesää Islannin ja kotimaansa väliä ja julkaisi 1633 kokemustensa ja tutkimustensa tuloksena luonnontieteellisen teoksen »Compendium Cosmograficum», joka vuosisatain halki ja aina viime aikoihin asti on ollut merimiehille hyödyllisenä ja huvittavana lukemisenä ja joka varsinkin on merkillinen silloisista tarkimmista tiedoista pohjoisista napameristä. Sittemmin oli Hans Nansen kauan Kööpenhaminan ensi pormestarina. »Tässä miehessä», niin lausuu eräs Fridtjof Nansenin tuttava, »tapaamme jo saman taipumattoman tahdon, saman voiman syventyä perille asti ja asiain ytimeen, jota ihailemme hänen pojanpoikansa pojanpojan pojanpojassa.»

Nansenin esi-isistä ovat tämän kantaisänkin jälkeen monet olleet huomattuja miehiä. Eräs vanhan Hans'in poikia kuoli presidenttinä Kööpenhaminassa 1713. Tämän pojanpoika Aneker Antoni Nansen muutti Norjaan, jossa hän palveli henkikirjurina ja tämän ainoa poika oli Hans Leierdal Nansen, joka on tunnettu Norjan valtiollisesta historiasta etenkin vuosina 1813—14 tapahtuneen vallanvaihdon aikana. Osaksi hän kirjoitteli sotarunoja rohkaistakseen kansalaisiaan, osaksi hän edusmiehenä ja valtiomiehenä työskenteli säilyttääkseen Norjan ehyenä ja kokonaisuutena. Hän kuoli 1821 Norjan suurkäräjään istunnossa. Hänen poikansa, nykyisen Fridtjof Nansenin isä, Baldur Fridtjof Nansen, syntyi 1817. Sai huolellisen, ankaran kasvatuksen, jota hän myöskin sitten pojalleen antoi. Toimeltaan oli hän asianajaja, olennoiltaan pieni, hento, varovainen mies, joka ei koskaan urheillut eikä rakennellut uhkarohkeita suunnitelmia, — ei siis siinä suhteessa pojalla ole isän perintöjä. Mutta asianajaja Nansen oli huolellinen, tarkkanäköinen isä, joka tyystin valvoi poikansa kehitystä aina pitäen hänen tulevaisuutensa silmämääränään. Äiti, syntyjään Wedel-Jarlsberg, oli toimekas ja tasanen emäntä, lujatahtoinen ja päättäväinen.

Fridtjof Nansen kuului siis vanhempainsa kautta Norjan virkamies- ja ylimysperheisiin, vaan hän sai kumminkin aivan porvarillisen kasvatuksen ja kansanvaltaiset katsantotavat pienuudestaan pitäen. Vanhemmat asuivat Stor-Fröenin tilalla

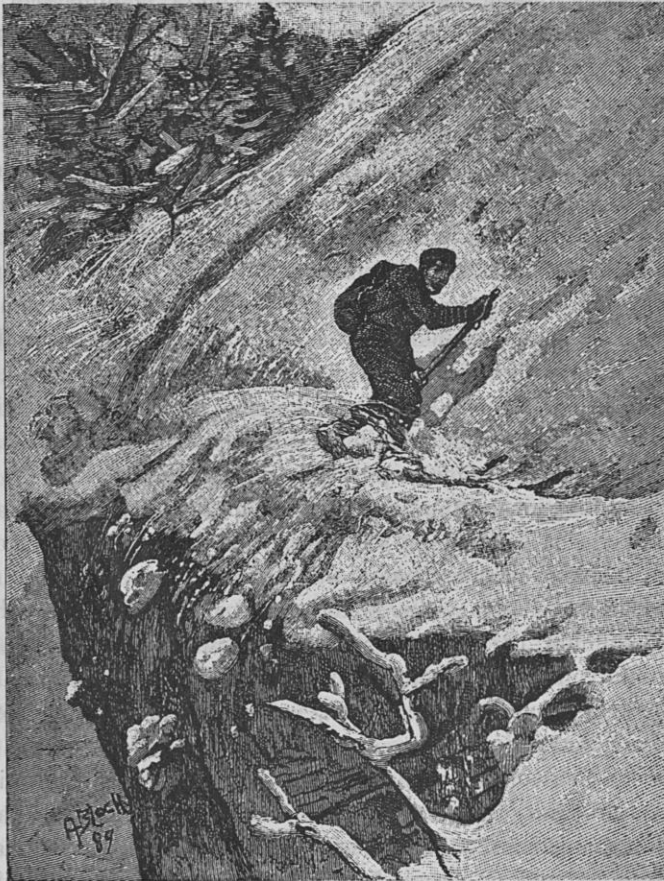
aivan Kristianian vieressä niihin aikoihin kuin Fridtjof syntyi lokakuun 10 päivä 1861. Täällä maalla hän jo aikasin rupesi harjoittamaan sitä urheilua, joka sittemmin tuli hänen maineensa portaaksi, hiihtämistä. Ensimmäisistä suksistaan, jotka hän oli saanut jo nelivuotiaana, kertoo Nansen itse: »Ne olivat hirveän jyrkeät ja huonot, tehdyt toisista suuremmista suksista, jotka olivat olleet minun vanhempain siskojeni. Ne olivat eripituisetkin.» Mutta eräs Fridtjofin ystävä, kirjanpainaja, tunsu sääliä tuota hiihtoaluista naskalia kohtaan ja lupasi kerran Fridtjofille oikeat uudet sukset. Tätä lupauستا ei Fridtjof unhotannut. Talvi meni ja tuli kevät ja kesä ja syksy, vaan aina kun hän näki kirjanpainajan, asettui hän tämän tielle ja kysyi: »Missä sukset?» »Sinä saat ne, kunhan talvi tulee», oli vastaus. Ja vihdoin ne toivotut kapineet tulivatkin, kauniit, punertavat sukset ja pitkä, sininen sauva. Niitä suksia Nansen käytti kymmenen vuotta ja niillä hän koulupoikana voitti ensimmäiset palkintonsa mäenlaskukilpailuissa, — luvatta otettuaan osaa kilpailuun, joten hän ei uskaltanut viedä palkintojansakaan kotiin vanhemmilleen. Näissä kilpailuissa hän ylimaan miehiltä oppi oikean hiihtämistaidon, tottuen luotamaan lihaksiinsa ja notkeuteensa, eikä sauvan apuun.

Kouluun oli Fridtjofilla matkaa kolme kilometria ja sen hän joka päivä juoksi kahteen kertaan, siten karastuen kulkijaksi. Jo poikasna oli hän rotevakasvunen ja poikain tappeluissa väkevin. Aikusin, jo 12:sta ikävuodestaan, hän myöskin jo opetteli metsästäjäksi, retkeillen pyssy olalla kaukaisissakin vuoristoissa, tehden siellä ensimmäiset löytömatkansa. Veljensä ja erään vanhemman innokkaan urheilijan seurassa ja usein yksinkin viipyi hän viikkokausia tuntureilla kalastellen ja metsästellän. Hänen isänsä näet, kuten mainittu, ei ollut ensinkään urheilijamies, ei ollut koskaan seisonut suksilla ja kammoi heikkona, varovaisena herrana kaikkia retkeilyjä. Mutta poika tottui jo nuorena tuolla tuntureilla voittamaan vaikeuksia ja sitkeydellä kestäämään pitkiäkin patikkamatkoja.

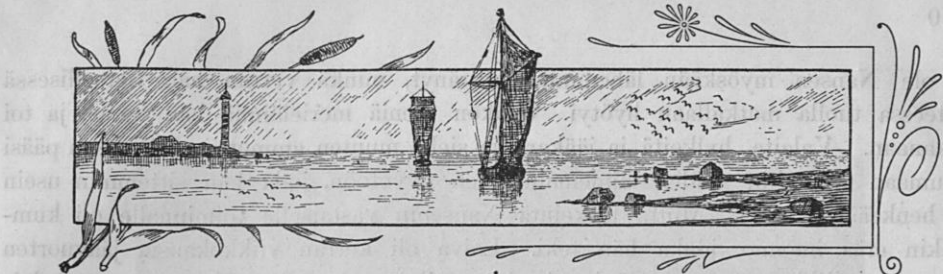
Samalla oli Fridtjof erittäin tiedonhaluinen ja ryhtyi jo poikana tekemään kaikenmoisia kokeita ja havaintoja, varsinkin luonnontieteellisiä. Koulussa häntä väliin moitittiin tarkkaavaisuuden puutteesta, »hänellä kun aina oli niin paljo muuta miettimistä.» Hän keksi aina uusia kokeita ja uusia problemeja. Hyvillä todistuksilla hän kumminkin 1877 pääsi n. s. »keskikoulusta» ja suoritti kolme vuotta myöhemmin reaalikymnaasista ylioppilastutkinnon. Kouluaajallaan oli Fridtjof Nansen myöskin pannut huolta piirustamiseen, josta taidosta hänellä sittemmin retkilään on ollut hyvinkin paljo hyötyä.

Kasvatus kotona oli sparttalaisen ankaraa; kaikki oli tarkoin määrättyä. Tuo piirre soveltui Fridtjofin omaan luonteeseen. Hän ei nuorenaakaan välittänyt namusista eikä turhanpäiväisistä huvituksista. Kun hän sai viikkorahansa, osti hän niillä kaikenmoisia työaseita. Usein hän oli mietteihinsä vaipunut, niinkuin uinailen, vaan silloin hän aina mietti jotakin uutta tuumaansa. Hänen mielensä oli samalla pehmyt ja hellä ja hän rakasti ja kunnioitti vanhempiaan suuresti. Mutta suuri oli hänen itseluottamuksensakin ja vaikea häntä oli saada uskomaan, että hän oli väärässä, muut oikeassa, jos hän kerran asiastaan oli oikein vakuutettu.

Alustavan tutkinnon yliopistossa suoritettuaan 1881 näyttää Nansen olleen vähän epävarmana, mille uralle kääntyisi. Tuumi sotakoulua, toisakseen lääkärin uraa, mutta valitsi sitten yhtäkkiä eläintieteen pääaineekseen; siihen hänellä innokkaana metsämiehenä oli enin taipumusta. Ja tämä päätös-se myöskin sittemmin antoi edellytykset ja suunnat hänen vastaiselle toiminnalleen. Jo v. 1882 kehotti hänen opettajansa häntä lähtemään valaanpyytäjien kanssa Jäämerelle tutkimaan sen elimistöjä. Tuuma miellytti nuorta Fridtjofia ja seuraavan vuoden alussa hankki isä hänelle paikan Viking-laivassa, jonka kapteeni, Krefting, otti hänet mukaansa, »koska hän oli suuri ja vankka ja kestäväinen». Maaliskuun 11 päivä 1883 jätti laiva Arendalin sataman.

Äkkinäinen pysähdys äkkijyrkänteellä.

II, Ensi kerran Jäämerellä. Väli vuodet. Grönlannin matka.

Ensi vaikutuksensa Jäämerestä kuvaa Nansen itse näin: »Jäämeri on jotakin aivan erityistä, erilaista kuin kaikki muu ja ennen kaikkia toisenlaista kuin miksi sitä kuvittelee. Olinhan lukenut siitä koko joukon, ennenkuin sinne ensi kertaa saavuin ja olin ajatellut sen maailmaksi, täynnänsä mahtavia jäävuoria, mistä kimaltelevat jääpylväät kohoaisivat tälvasta kohden, — — mutta en tavannut mitään tästä; ainoastaan matalaa, valkosta, vedessä uiskentelevaa jäätä, keinuvia telejä, ympärillä viheriää vettä, ja sitten sumua ja paistetta, tyyntä ja myrskyä, — siinä se, minkä tapasin.

Selvästi muistan, kun sen ensi kerran näin. Olimme kuohuvassa vauhdissa myrskyn läpi hyökänneet yli mahtavan pohjoisen meren. Silloin näkyivät napapiirin tienoilla Jäämeren myrskylinnut liehuen laajoilla siivillään näiden äärettömän sinertävään, valkopäisten aaltojen päällitse. Eräänä iltana huudetaan: »Jäätä keulan edessä!» Minä hyökkään kannelle, tuijotan eteenpäin, — siellä oli musta yö. Mutta yhtäkkiä välähti pimeyden keskestä jotakin valkoista, joka läheni, suureni ja yhä vaaleni sysimustalla merellä. Se oli ensimmäinen jääteli, jonka ohi purjehdimme...»

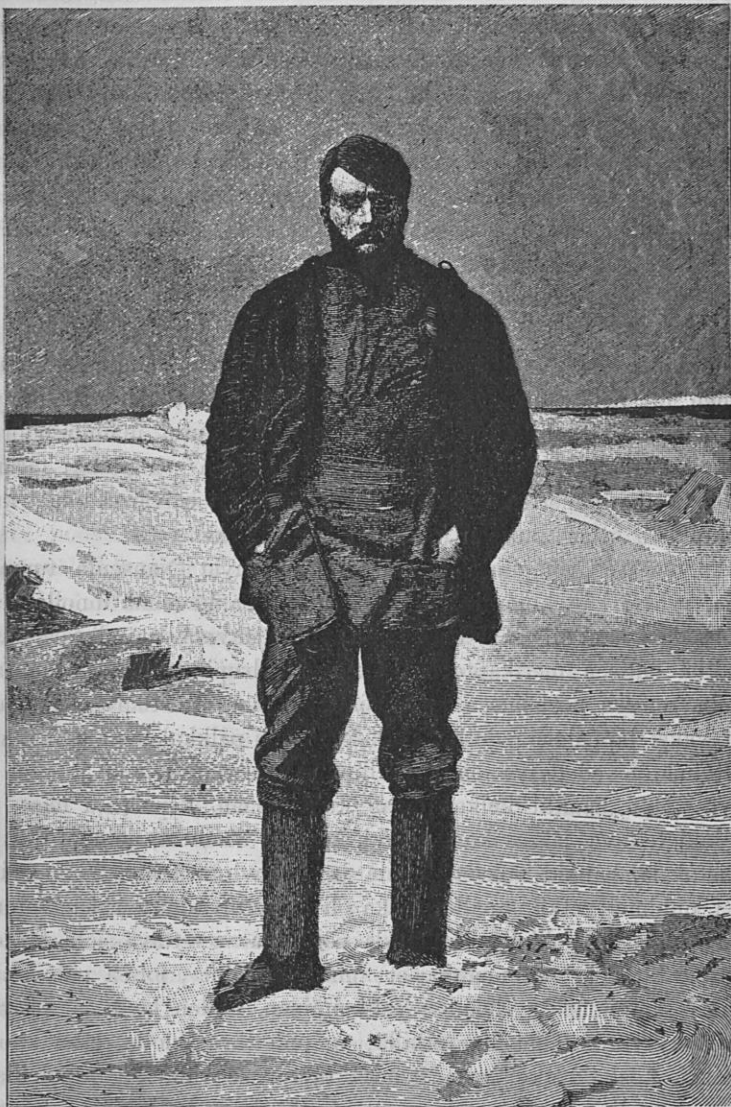
Nuo jäätelit olivat sen jälkeen määrättyt olemaan Nansenin seurapiiriinä kuu-kausien ja vuosien kuluessa sekä tällä retkellä että monella seuraavalla. Se Jäämeri, jonka hän 21-vuotiaana ensi kerran näki, tuli olemaan hänen työpaikkansa, hänen mietteidensä maali ja maineensa välikappale.

Tämä tutkimusmatka Viking-laivalla oli epäilemättä Nansenielle äärettömän tärkeä hänen jäämerenharrastustensa virittäjänä ja kokemuksen antajana, vaan erittäin sisältörikas ei tämä matka ollut eikä ole Nansen itsekkään katsonut sen kannattavan erityistä matkakertomusta, jommoisia hän on muilta retkiltään laatinut.

Ei ole Nansen myöskään lähemmin selittänyt, minkä verran hän tieteellisessä suhteessa tuolla matkallaan hyötyi. Joukon pieniä merieläimiä hän keräsi ja toi mukanaan. Valaita, hylkeitä ja jääkarhuja siellä muuten ammuttiin ja Nansen pääsi tottumaan varsinkin näiden viimeainittujen pyyntöön, jolla hän sittemmin usein sai henkeään elättää. Mutta tärkeintä Nansenin vastaiselle toiminnalle oli kumminkin eräs huomio, jonka hän teki. Laiva oli kerran viikkokausia jäävuorten saartamana liikkumatonna Grönlannin itärannikon edustalla. Nansen saattoi laivan kannelta ja varsinkin mastosta nähdä tuon vielä tutkimattoman mantereen, sen karut kalliorannat ja niiden yläpuolella aavan, äärettömän jäälakeuden, joka kukkuloineen kaukaa jäälautojen takaa kimalteli. Hän seisoi usein tuntikausia sitä katsellen mietteihinsä vaipuneena ja hänessä heräili tuumia, eikö voisi tuon ajojäävyöhykkeen poikki tunkeutua rannikolle sitä tutkimaan. Kerran hän jo ehdotti kapteenille, että hän saisi lähteä yrittämään, pääsisikö hän rannalle asti, vaan kapteeni ei voinut suostua, — he olivat pyyntimatalla ja täytyi lähteä liikkeelle heti kun jäiltä pääsi. Ei ollut aikaa odotuksiin. Ja niin Nansen ainoastaan loitolta saattoi tarkastella tuota rannikkoa. Mutta siitä hänen mielessään rupesi kytemään kipinä, joka moniainden vuosien perästä kehittyi valmiiksi suunnitelmaksi.

Mutta ensi aluksi suuntausi Nansenin työ ja toiminta toisille tahoille: seikkailurikkaiden jääretkien sijaan tuli työskentely lämpöisessä, suljetussa museohuoneessa. Hänelle tarjottiin näet kohta hänen Norjaan saavuttuaan jotenkin sopiva toimi: hänestä tuli konservaattori Bergenin kaupungin suureen museoon, jonka johtaja ja innokas kehittäjä oli vanha tohtori Cornelius Danielsson. Tästä miehestä tuli sitten Nansenin varma ystävä ja innostaja, jonka seurassa Nansen työskenteli monta vuotta. Täällä hän teki mikroskooppisia tutkimuksiaan eläintieteen alalta, joiden tuloksia hän sitten julkaisi tieteellisissä aikakauskirjoissa. Täällä hän myöskin innokkaasti harjoitti lempiurheiluaan, hiihtämistä, tehden usein pitkiäkin ja vaarallisia tunturiretkiä ja täällä hän yhä mietti uusia suunnitelmia. Milloin hän aikoi Amerikan länsirannikolle tutkimaan, milloin hän tuumi muissa tarkoituksissa jättää paikkansa Bergen'issä. Vaan ennenkuin hän mihinkään aution, tuntemattoman maan tutkimiseen ryhtyi, teki hän kumminkin matkan Euroopan mitä ihanimmille seuduille: hän oleskeli eläintieteellisiä tutkimuksiaan varten keväällä 1886 Italiassa, Neapelissa, jonka matkan seuraus oli, että Nansen, yhdessä parin muun luonnontutkijan kanssa, perusti biologisen tutkimusaseman lähelle Kristiaaniaa.

Tällä ulkomaanmatkalla lienee Nansenissa myöskin kypsynyt tuo hänen kauan kytenyt tuumansa ryhtyä napaseutuja tutkimaan. Hän oli jo ennen mielessään suunninnut minne hän lähtisi. Itse hän kertoo suuressa, hauskassa teoksessaan »Suk-silla Grönlannin poikki», kuinka hän kerran syksyllä 1883 välinpitämättömänä istui ja lueskeli lehteään, mutta samassa hytkähti, kun hän siinä luki kertomuksen suomalaisruotsalaisen tutkijan A. E. Nordenskjöldin retkestä Grönlantiin. Siinä kerrottiin, että Grönlannin sisäosassa on äärettömiä, katkeamattomia jääaavikkoja, joita myöten retkellä mukana olleet lappalaiset olivat tehneet hiihtomatkoja. »Silloin

Merikapteeni Otto Sverdrup.

iski minuun kuin salama: suksilla Grönlannin poikki rannasta rantaan! Ohjelmani oli valmis semmoisena kuin sen sittemmin esitin ja toteutin.»

Jo 1884 ehdotti Nansen muutamille tanskalaisille Grönlannintutkijoille, että hän yhtyisi heidän aijottuun retkikuntaan ja tekisi joidenkuiden norjalaisten toveriensa kanssa suksilla matkan poikki sisämaan jään. Mutta tuumasta ei tullut mitään. Syksyllä 1887 Nansen sitten todenperästä päätti lähteä retkelle. Hänellä oli jo tiedossa yksityisiä varoja käytettäväkseen, vaan pyysi kumminkin, saadakseen retkelleen yleisempää merkitystä, Kristianian yliopistolta kannatusta. Yliopisto puolsikin anomusta, mutta hallitus ei myöntänyt varoja. Tuumaa pidettiin hulluutena, luultiin että Nansen joko ei ollut viisas taikka oli elämäänsä kyllästynyt. Mutta eräs tanskalainen tieteen harrastaja, valtioneuvos Aug. Gamel tarjosi Nansen'ille sen summan, 5,000 kruunua, minkä hän oli Norjan yliopistolta pyytänyt.

Tammikuussa 1888 esitti Nansen tarkemmin Grönlannin tutkimustuumansa.

Kolmen tai neljän taitavan hiihtäjän kanssa aikoi hän valaanpyytäjäläivällä lähteä Grönlannin itärannikolle, tunkeutua ajojään kautta maihin noin 66 leveysasteen paikoilla, nousta sisämaan jäätikölle ja hiihtää sen poikki Grönlannin itärannalle noin 170 kilometrin matkan, jonka hän luuli voivansa tehdä kuukaudessa. Muonaa aikoi hän ottaa mukaan kahdeksi kuukaudeksi.

Vaikka useat Grönlannin tutkijatkin leimasivat Nansenin tuuman »hullun yritykseksi», ryhtyi hän kumminkin viimeainittuna kevännä innolla valmistamaan retkeään. Ensiksi hankki hän retkikunnan; yli neljäkymmentä oli tarjokasta mukaan. Nansen valitsi entisen merikapteenin Otto Sverdrupin, jalkaväen luutnantin Olof Dietrichsonin, nuoren norjalaisen talonpojan Kristian Kristiansen Tranan sekä niiden lisäksi kaksi lappalaista, jotka seurasivat vain palkkalaisina mukana. Tällaisen retken välttämätön edellytys on huolellinen varustautuminen ja sitä ei Nansen laiminlyönyt. Hän hankki kelkat omaa keksintöään, kepeät ja lujat, joilla kuormasto oli kuljetettava jääaavikon poikki, hankki venheet, joiden piti kestää ajojääden puristuksia, hankki sukset lujinta ja luikuvinta tekoa, hommasi tarkoitukseenmukaiset pukimet retkikunnalle, jonka oli kestettävä aution jäämantereen kuivaa pakkasta ja sellaisella pohjalla kuukausia yönsäkin vietettävä, jota tarkoitusta varten hankittiin teltta ja poronahkaiset »nukkumasäkit», joissa pahimmalla pakka-sellakin säilyy lämpimänä. Eväiden valikoiminen, niiden laatu ja määrä on tavattoman tärkeä kysymys tällaisilla retkillä; on pidettävä huolta, ettei kuormasto käy liian raskaaksi, koska retkeläisten itsensä täytyy se vaikeilla taipaleilla perässään vetää, mutta samalla on katsottava, ettei eväs lopu kesken ja että mukana on kaikkia mahdollisia aineksia, joita kylmässä ponnistelevä ruumis ravinnokseen tarvitsee. Siinä kysyttiin huolta ja huomiota enemmänkin ja tarkempaa, kuin olisi voinut edellyttää olevan niin nuorella ensikertalaisella, kuin Nansen vielä silloin oli. Vaan hän puuhasi väsymättä, ajatteli kaikkia ja järjesti kaikki; riippuihan näistä varustuksista suureksi osaksi retken onnistuminen ja kuuden ihmishengen kohtalo.

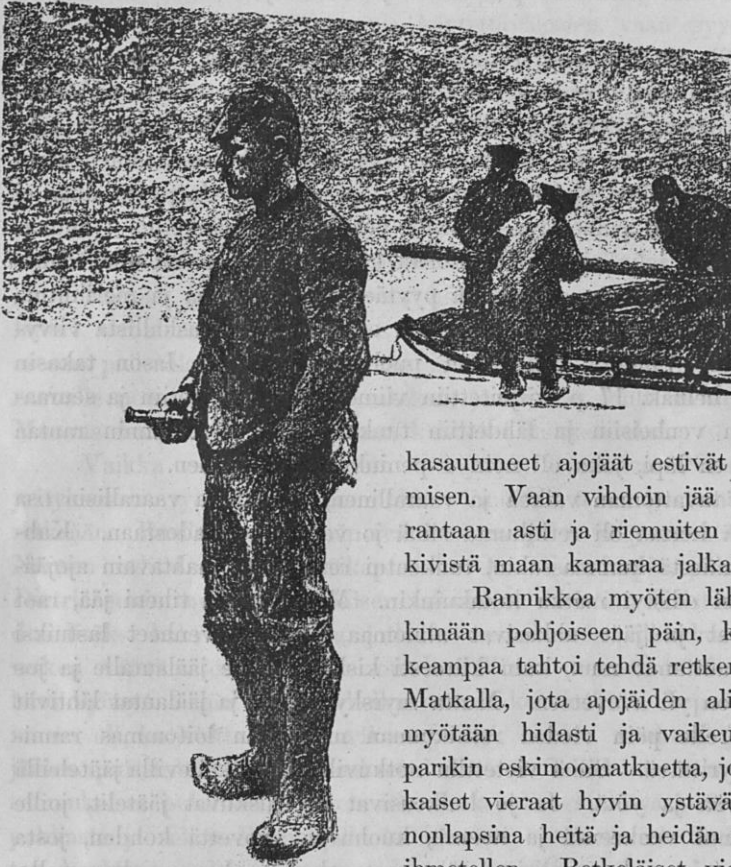
Toukokuussa 1888 olivat varustukset valmiina ja retkikunta matkusti Iislandiin odottamaan erästä Jason nimistä valaanpyytäjäläivää, joka oli sitoutunut vie-mään retkikunnan niin lähelle Grönlannin rannikkoa kuin mahdollista. Epäillen kansalaiset hyvästelivät rohkeita lähtijöitä, peljäten että nämä sille matkalle jäisivät. Odotettuaan muutamia viikkoja Islannissa astui retkikunta kesäkuun 3 päivänä valaanpyytäjäläivaan ja niin lähdettiin painamaan jäävuoria ja Grönlannin rannikkoa kohden.

Mutta alkumatkalla oli Nansenin retkikunnalla ikävyyksiä ja viivytyksiä sellaisia, että ne varsin vakavasti uhkasivat häiritä koko retken onnistumista. Valaanpyytäjäläiva Jason ei ennen pyyntiajan alkamista, kuten oli luultu, päässyt niin lähelle Grönlannin itärannikkoa, että retkikunta olisi voinut koettaa lähteä omin voiminsa tunkeutumaan rannikon ajojäävyöhykkeen läpi maihin. Ja pyyntiaikaa ei voinut laiminlyödä; laivan oli painettava koillisille vesille, pyyntipaikoille, — mukanaan Nansenin retkikunta, joka siten puolentoista kuukauden ajan sai olla toime-tonna, menettäen parasta aikaansa. Hylkeitä pyytäen ja jääkarhuja ja merilintuja ammuskellen vietettiin siinä aika miten parhaiten osattiin, vaan tuskallista viivy-tystä se kuitenkin oli. Vihdoin, heinäkuun puolivälissä, palasi Jason takasin Grönlannin rannikolle, heinäk. 17 p. kirjoitettiin viimeiset kirjeet kotiin ja seuraava aamuna noustiin venheisiin ja lähdettiin tunkeutumaan Grönlannin rantaa kohden ajojäävyöhykkeen läpi, joka oli noin 4 peninkulman levyinen.

Tämä taival oli tavattoman vaikea ja vaarallinen, vaikein ja vaarallisin osa koko retkeä, ja monta kertaa oli retkikunta siinä jo varma perikadostaan. Kahdella veneellä, kolme miestä kummassakin, tunkeutui retkikunta mahtavain ajojää-telien lomitse ja aluksi edistyi matka kutakuinkin. Mutta sitten tiheni jää, raot-telien välillä kapenivat ja jäät uhkasivat alinomaa puristaa venheet lastuiksi lomaansa. Silloin ei auttanut muu, kuin kiireesti kiskasta vene jäälautalle ja jos mahdollista vetää se sen yli avoveteen. Mutta myrsky kiihtyi ja jäälautat lähtivät kiireesti lipumaan merelle päin vieden retkikunnan mukanaan loitommas ranni-kosta, jonne sen oli pyrittävä. Siinä vietettiin notkuvilla ja halkeilevilla jääteleillä monta tuskallista päivää ja yötä. Ja jo kulkeusivat ne ruskuvat jäätelit, joille retkikunta oli pelastanut venheensä ja itsensä, kuohuvaa avovettä kohden, josta ne arvattavasti merivirtain mukana olisivat lähteneet solumaan kauas valtamerelle. Teli lohkoili ja mureni, ei ollut enää retkeilijäin alla kuin parhaiksi tilaa heidän telttilleen ja venheilleen. Loppu näytti olevan käsissä; lappalaiset olivat jo menet-täneet kaiken toivon ja odottivat tuskalla kuolemaa ja kaiho oli toistenkin mie-lessä, kun yritys näytti jo alussaan noin synkästi päättyvän, ennenkuin mitään oli edes yritetty toimittamaan. Itse Nansen kirjoittaa matkakertomuksessaan: »Meillä ei ollut enää kuin 300 metriä aukinaiseen mereen. Ei kukaan meistä epäillyt, ettemme parin tunnin perästä joko keinuisi ulapalla, taikka makaisi meren pohjassa».

Ja hän jatkaa: »Turhaan tarkastelin tovereideni kasvoja, näkyisikö niissä pelkoa. Mutta niissä oli sama piirre kuin muulloinkin, keskustelu jatkuu entisel-

lään. Ainoastaan lappalaiset näyttävät huolestuneilta; ah, Lapissa oli nyt kesä ja lämmin, ja täällä kuolema.» Vaan silloin yhtenä yönä tapahtui kuin ihme. »Oli kuin näkymätön käsi olisi viskannut jäätelin mereltä takasin.» Tuuli kääntyi ja ajojaa lähti taas täyttä vauhtia painumaan rannikolle päin ja ennen pitkää avausi maan puolella selkiä, joita myöten taas voitiin venheillä lähteä pyrkimään rantaa

Tohtori Fridtjof Nansen.

kohden. Taas on tyyntä ja päiväpaiseutta; lappalaiset hyppivät ilosta ja soutavat reippaasti rannikkoa kohden. Mutta vielä oli jääesteitä, vielä vetoaipaleita, vielä monta päivää ajeli retkikunta ruskuvain telien lomassa ollen alituiseissa hengenvaarassa; tiheään

kasautuneet ajojääät estivät kauan maihin pääsemisen. Vaan vihdoin jää harveni ja ura aukeni rantaan asti ja riemuiten tunsii taas retkikunta kivistä maan kamaraa jalkainsa alla.

Rannikkoa myöten lähti Nansen sitten pyrkimään pohjoiseen päin, koska hän vähän korkeampaa tahtoi tehdä retkensä Grönlannin poikki. Matkalla, jota ajojaiden alinomaa sulkema väylä myötään hidasti ja vaikeutti, tapasi retkikunta parikin eskimoomatkuetta, jotka ottivat nämä kaukaiset vieraat hyvin ystävällisesti vastaan, luonnonlapsina heitä ja heidän varustuksiaan suuresti ihmetellen. Retkeläiset vierailivat näiden alkusukkaiden teltoissa ja saivat heistä myöskin seuralaisia vaivaloisella matkallaan pohjoiseen päin, jossa tie usein oli avattava työntämällä raskaiden jäätelien väliin veneen kuljettava rako. Monessa hengenvaarassa oli retkikunta tälläkin taipaleella. Milloin yritti tuuli väkisin viemään selälle, milloin särkyvät jäävuoret uhkasivat haudata venheet alleen, milloin taas ajojään puristus rutisteli venheitä. Vihdoin, elokuun 10:tenä päivänä, saapui retkikunta siihen paikkaan rannikolla, Kiatak vuoren juurelle, (64° 4' pohj. leveyttä), josta se oli päättänyt tehdä hiihtomatkinsa sisämaan jäätikön poikki.

Nyt sälytettiin tavarat kelkkoihin, venheet jätettiin rannalle ja lähdettiin nousemaan ylöspäin epätasaista, jyrkkää jäävuoren rinnettä, jossa leveät halkeamat,

syvät rotkot ja kuilut hidastivat matkaa ja jossa ohkasen lumipeitteen alla tuon tuostakin ammotti pohjaton syvyys. Tavarointa vähennettiin ja jätettiin venheisiin kaikki, mistä suinkin luultiin voitavan luopua, mutta sittenkin oli painoa 100 kiloa joka kelkassa, paitsi ensimmäisessä, jota kaksi miestä veti, lähes 200. Se oli raskasta taivalta. Lumikin oli pehmyt, niin että se pudotti, eikä siinä voinut kulkea kuin öisin ja useimmissa paikoissa piti pari, kolme miestä olla yhtä kelkkaa kiskomassa ja sitten palata noutamaan toista. Yhä ylöspäin kävi taival, kunnes korkealle jääaavikolle päästiin, missä tie oli tasasempää. Mutta täällä loppui vesi, niin ettei juomista saanut muuten, kuin pulloihin pantua lunta ruumiinlämmön avulla sulatteleamalla; alituinen jano vaivasi siis retkeilijöitä. Mukaan oli tullut

Kulku epätasaisten jäätiköiden yli liki rannikkoa.

niukanpuoleisesti polttopriitä, joten keittoruokaakin vain harvoin raskittiin laittaa. Syötiin enimmäkseen kuivia »lihakorppuja» taikka muuta lihaleivosta, jolla laitoksella kumminkin oli se vika, että siinä oli liian vähän rasvaa, jota juuri pakkasluonnossa olisi tarvittu. Eikä sitäkään toki riittävästi annettu. Kun kerrankin rajuilman vuoksi piti maata teltissä kolmatta vuorokautta, ei retkikunta raskinut syödä kuin kerran päivässä ja silloinkin niukasti, joten oli alituinen nälkä. Toiset sen tyyneesti keativät, vaan lappalaiset nurkuivat; vähitellen tottuivat hekin kumminkin tuohon vähäruokaisuuteen. Täytyi näet säästää. Nansen oli laskenut, että he voisivat kulkea 2 tai 3 peninkulmaa päivässä, vaan aluksi he tuskin edistyivät yhtäkään. Retkikunta oli harjanteelle noustessaan, kun lumi oli pehmyt ja pudotti pahasti, toivonut pakkasta; mutta kyllä sitä saatiinkin sisämaan jääharjulla, jossa

jäätanner hyytä huokui ja hengitys jääytyi sieramista tultuaan. Ja aina sekaan tuli lumimyrsky, joka peitti koko jäisen luonnon ja siinä liikkuvan retkikunnan hurjaan vihuripyörteeseensä.

Vaan eteenpäin kävi matka ja ylöspäin, sillä maa kohosi aina vain, joskin loivemmin. Pitkät taipaleet tehtiin ja lyhyelti suotiin lepoaikaa. Pakkanen, jano, nälkä, läpinäkymätön lumipyry ja sen kaiken kestäessä herkeämätön, väsymätön työ vetojuhtina poikki rosoisen, halkeimien risteilemien jääaavikon: siinä kysyttiin mieheltä tarmoa ja tahdolta lujutta. Välistä tosin toiveet olivat valosammattakin; päivä saattoi paistaa kirkkaastikin ja keli oli joskus liukaskin. Silloin edistytettiin nopeasti; ei raskittu pysähtyä edes päivällisruokaa laittamaan, vaan pantiin keittokone — joka oli sangen mukava laitos, paloi tuulessakin ja keitti nopeasti — vetokelkalle tuleen ja pysähdyttiin vain hörppimään sisään kuumaa hernerokkaa,

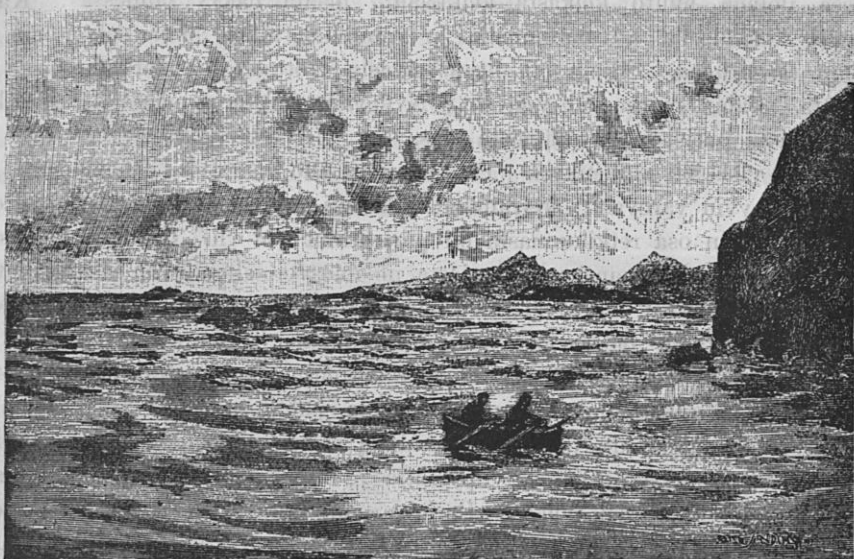

Purjehdus sisämaan jäällä.

joka maistui kuin ihanin herkku. Yöt maattiin teltissä, »nukkumasäkeissä». Vaan huonosti suojasi teltti lumimyrskyn hienoja hiutaleita vastaan, jotka tunkivat sisään joka raosta, niin että retkeläiset herätessään usein löysivät itsensä lumikerroksen alta. Vaan luja työ antoi hyvän unen ja sikeästi sitä nukuttiin niissäkin jääkylmissä oloissa.

Helpotuksen tällä jäämatkalla tuotti se, kun nostettiin purjeet kelkkoihin ja annettiin tuulen auttaa, milloin vain sattui myötänen taikka laitaneen. Silloin edistyi taival. Koko tällä matkalla, sen vaikeimpinakin aikoina, tehtiin muuten määrättyinä tunteina, säännöllisesti, mittauksia ja ilmahavaintoja (joka työ etupäässä oli luutnantti Dietrichssonin huolena), merkittiin nousut ja laskut, tutkittiin tunturit, kuvattiin ja kartoitettiin koko jääaavikko pitkin pituuttaan. Ja sen lisäksi oli luonnollisesti matkan suunnasta tarkka huoli pidettävä. Retkikunta pyrki Godthaap nimiseen tanskalaiseen siirtokuntaan Grönlannin länsirannikolle.

Keskellä jännittävää kertomustaan kirjassaan »Suksilla poikki Grönlannin» pysähtyy Nansen eräässä paikassa tekemään kysymyksen: »Mitä hyötyä voi niistä tiedoista ja havainnoista olla, joita me täällä haemme?» Se oli toisin sanoen kysymys: »mitä hyötyä koko retkestä?» Ja hän vastaa itse: »Muuta tieteellistä hyötyä mainitsematta, on tärkeää, että tällainen korkea, jääpeittoinen manner tulee tutkituksi jo sen vaikutuksen vuoksi, mikä siitä on ympäröiviin maanosiin. On saatava selville, missä yhteydessä tuo maa on muun maanpinnan kanssa. Ja jo yksin se, että Grönlannin sisäosa on osa, eikä suinkaan pieni osa, sitä taivaankappaletta, jossa me asumme, on meille riittävänä syynä oppia sitä tuntemaan ja koettaa päästä tarkoituksemme perille, vaikka sitten tie kulkeekin hautojemmekin ylitse.»

Nansen ja Sverdrup purjekankaasta tehdyssä veneessä.

Mutta matkaa jatkettiin. Milloin suksilla, milloin jalan kahlattiin, milloin indiaanein lumikengillä. Aina sattui vastuksiakin; yhdeltä nyrjähti jalka, toiselta kipenivät silmät, kolmas yritti uupumaan. Myöntää Nansen itsekin, kun keli oli tavattoman raskas, olleensa väsynyt kuin riepu. Mutta tahto ei tahtunut.

Pakkanen kiihtyi. Elokuun lopulla oli jo 30 astetta ja sen jälkeen kävi yhä kylmemmäksi, vaikkei lämmön määrää enää voitu tarkoin mitata, kun ei oltu arvattu ottaa isompiskaalaisia lämpömittareita mukaan. Ihmeesti päiväpaiste päivillä kuumenteli; lämpö määrä saattoi silloin nousta päällekin nollan; yön ja päivän erotus oli ainakin 20 astetta.

Nansen saattoi koneittensa avulla johonkin määrin laskea, miten etäällä se länsirannikko oli, jota kohden he niin hartaasti pyrkivät. Grönlannin sisämanteleen korkeimmalle harjalle päästyään saattoivat he siitäkin arvata vastaisen rannan

lähenevän, kun maa rupesi ensin verkkaan ja sitten jyrkemmin laskeutumaan, joka seikka myöskin kulkua helpotti. Mutta toiselta puolelta myrsky ja pakkaneen heitä isosti hidasti. Yhdenkin kokonaisen vuorokauden saivat he virua teltissään, kun lumimyrsky oli niin ankara, että tuskin nelinkontin kesti hangella. Seuraavana aamuna löysivät he kelkkansa, telttinsä ja itsensä sylen syvyisen nietoksen alta. Mutta tuo sama tuuli, kun se vähän talttui, heitä sitten taas auttoi; purjehtimalla tekivät he seuraavana päivänä matkansa pisimmän taipaleen.

Syyskuun 17 p:nä saivat he ensimmäisen mieluisen viestin rannikolta, johon he pyrkivät. Aterioidessaan kuuluivat he kuin linnun viserrystä ja näkivätkin lumivarpusen liitelevän heidän ympärillään. Ja samana iltana räjähti retkikunnan joukossa iloinen huuto kelkasta kelkkaan: »maata näkyy lännessä». Kallioita häämöitti kaukaisella taivaanrannalla ja vähitellen alkoi sieltä selvemmin astua näkyviin tunturimaa. Silloin oli Jason-laivasta erottua oltu matkalla tasan kaksi kuukautta. Pahin matka oli voitettu. Nyt vain tuiskuna maata kohden, kuutamolla, täysissä purjeissa, myötämaata alas.

Mutta vielä oli vaikeuksia. Taas alkoivat nuo vaaralliset jäähalkeamat, joten piti kulkea hyvin varovasti; kerrankin lumikuori murtui ja syöksyi pohjattomaan kuiluun juuri kun osa retkikunnasta oli purjehtinut sen yli. Ja monasti luiskahtivat kelkat alas halkeaman reunalta, josta ne miesvoimalla olivat kiskottavat ylös. Mutta rannikkotunturit lähenivät, ja iloisina, rohkeilla toiveilla söivät retkeläiset juhla-aterian vastassa paistavan vuoriston kunniaksi. Monta päivää kului vielä ennenkuin jääavikon rinteeltä päästiin alas laskeutumaan; mutta syyskuun 24 p:nä retkeläiset riemukseen vihdoin tunsivat maata jalkainsa alla, kiviä ja kallioita. Vielä oli siitä kumminkin useita peninkulmia merenvuonoon ja sitä kohden lähti retkikunta, kantamukset seljässä, viipymättä pyrkimään, taivaltaan laaksossa suomaiden ja pienten järvien poikki. Parin päivän perästä he saapuivat Ameralikvuonon kärkeen ja rupesivat siellä telttivaatteistaan rakentamaan venettä, sillä pyrkiäkseen ihmisten ilmoille, asutuille paikoille. Nansen ja Sverdrup matkustivat rakentamallaan vaateveneellä Godthaap'iin, toiset noudettiin sinne vähän myöhemmin, sittenkuin he jään reunalta olivat käyneet hakemassa retkikunnan kuormastot.

Nansenin saapuessa asutuille paikoille lähti juuri Grönlannista viimeinen sen syksyn kuluessa lähtevä laiva; retkikunta ei ehtinyt siihen mukaan — ainoastaan lyhyen tiedon sai se lähetetyksi onnellisesta perilletulostaan sisämaan jäätikön poikki — ja Nansen miehineen oli nyt pakotettu viettämään koko talven 1888—1889 Grönlannin länsirannikolla, jossa sen olikin hyvä ostaa tanskalaisessa siirtokunnassa. Tämä talvi on Nansenille hänen vastaisia retkiään varten ollut suureksi hyödyksi, sillä asuessaan näin pitkän ajan eskimoolaisten alituisessa seurassa tuli hän täydellisesti perehtymään kaikkiin niihin seikkoihin, jotka ovat huomio-otettavat pakkaseudussa liikkussa. Hän oppi »kajaakeilla» (eskimoolaisten pal-koveneillä) matkustamisen, oppi syömään niitä ainoita ruokia, hylkeenlihaa ja rasvaa, joita Jäämerellä voi saada, oppi hylkeitä pyytämään, tottui eskimoolaisten vaatetukseen j. n. e. Näistä kokemuksistaan on Nansen julkaissut erityisen teoksen

»Eskimoliv», joka ilmestyi 1891 ja joka, samoin kuin »Suksilla Grönlannin halki», on kansantajuisesti, keveästi ja huvittavasti kerrottu. Matkansa tieteelliset tulokset on Nansen erityisissä tutkimuksissa julkaissut.

Huhtikuun puolivälissä 1889 saapui vihdoin tanskalainen laiva Grönlantiin noutamaan Nansenia ja hänen tovereitaan ja toukok. 21 p. olivat he Kööpenhaminassa. Vastaanotto siellä ja kotimatka sieltä Kristiaaniaan oli sitten Nanseniille ja hänen miehilleen yhtenäistä riemukulkua. Nansen lopettaa itse kertomuksensa retkestään näin: »Saapumispäivämme Kristiaaniaan ei lähde yhdenkään retkeläisen mielestä. Satoja purjehtijoita ja höyrylaivoja risteili vuonossa ja satamassa olivat kaikki vallit ja laiturit ja sillat mustanaan juhlapukuista, hurraavaa väkeä. Yksin vanha juro lappalainenkin, Ravna, innostui siitä. Häneltä kysyttiin: »eikö ole kaunis tuo ihmisjoukko?» ja hän vastasi: »On, kaunis, hyvin kaunis; ahappa ne olisivat poroja!» Yksi vaiva vain oli Nanseniilla: utelevat sanomalehtikirjeenvaihtajat. Hän kertoo: »En tahdo kuvata niitä kärsimyksiä, joita yksi ihmislaji, joka kutsuu itseään intervievereiksi, voi tuottaa henkilöille, jotka eivät ole tehneet sen pahempaa kuin me. Vaikea oli kulkea Grönlannin poikki, mutta puhun totta, kun sanon, että tässä suhteessa oli vaikeampi tulla kotiin».

Nansen jäällä.

III. Retki Pohjoisnavalle.

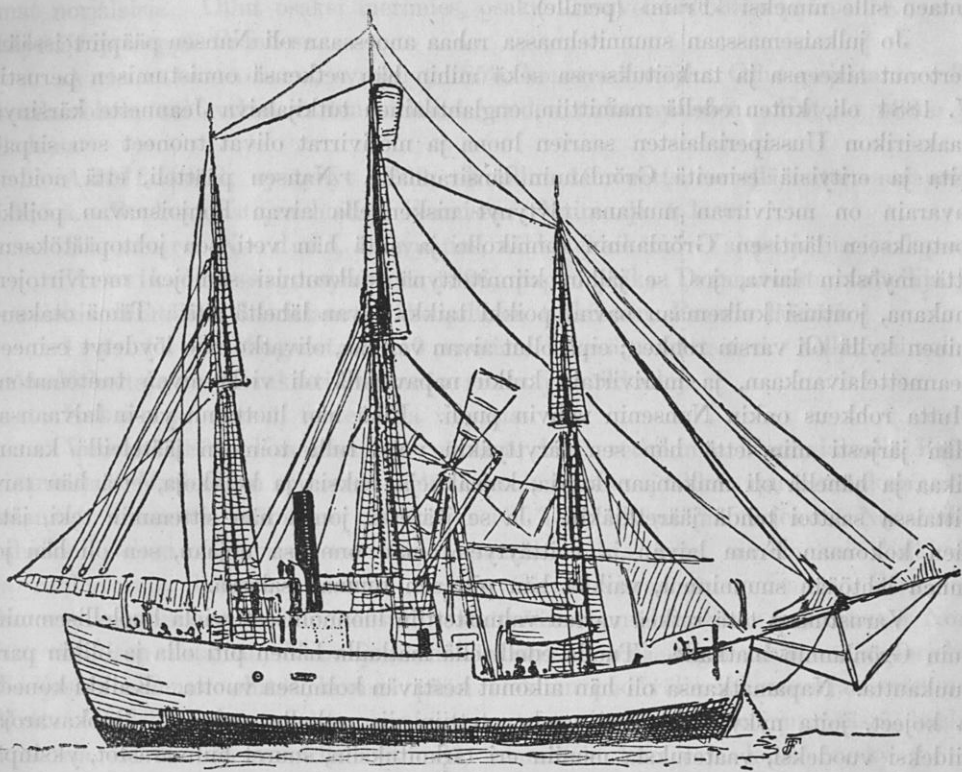
astaanottojuhlien jälkeen, jotka olivat pitkälliset ja komeat ja joiden aikana Nansen sai monta kaunista tunnustusta sellaisiltakin, jotka ennen lähtöä nimittivät hänen retkeään hullun yritykseksi, ryhtyi Nansen julkaisemaan matkansa tuloksia. Vaan samalla hänen aina väsymätön henkensä teki työtä luoden uusia suunnitelmia ja harkiten uusia uria, joiden kautta kulkea tieteitä palvelemaan. Hänellä oli vielä virkansa Bergenin museossa, vaan siitä hän nyt luopui: hänellä ei ollut enää aikaa sellaisiin sisätoihin. Jo ennen Grönlannin matkalle lähtöään oli Nansen saavuttanut tohtorinarvon Kristiaanian yliopistossa ja hänellä oli nyt siellä opettajanpaikkojakin tarjona. Vaan, vaikka hän ottikin vastaan konservaattorin paikan Kristiaanian museossa, ei hän tahtonut sinne pitemmäksi ajaksi sitoutua. Hänen mielensä halasi retkille, tutkimusmatkoille, Jäämerelle.

Ennen pitkää olikin Nansenilla jo suuri aatteensa valmis: lähteä Jäämerelle, Pohjoisnavalle asti, napaseutuja tutkimaan.

Milloin Nansenissa oikeastaan heräsivät Pohjoisnavan tuumat, sitä hän ei itsekkään oikein muista. Ne kytivät kauan hänen mielessään, jo ennen kuin hän 1882 ensi kerran kävi Jäämerellä, olivat ne mietteet pyörineet hänen päässään. Kun Jeannette-laivan, joka oli 1884 hukkunut Uussiperialaisten saarien luona, pirstaleita löydettiin Grönlannin rannikolta, niin se seikka jo silloin antoi hänelle paljo miettimisen aihetta. Ja oikeastaan oli hänen alkuperäinen Grönlannin matkansa aijekin ensiksi tähdätty Pohjoisnapaa kohden: hän oli tuuminut lähteä hih-tämällä navalle, vaikka hän sittemmin muutti tuumansa. Mutta nämä molemmat retket ne hänen päätöstään kypsyttivät. Ja kahdeksan kuukautta sen jälkeen, kuin hän oli Grönlannista kotiinsa palannut, esitti Nansen julkisesti tuumansa. Hän näet huhtik. 10 p:nä 1890 jätti Norjan suurkäräjille anomuksen, jossa hän pyysi

200,000 kruunun rahamääräystä Pohjoisnavalle tehtävää tutkimusmatkaansa varten.

Innokkaasti ja kuten tavallista epäillen silloin Norjassa ja koko Pohjoismaissa väiteltiin retken mahdollisesta onnistumisesta, väiteltiin ennen kaikkea Norjan suurkäräjillä, joiden oli ratkaistava, myönnettävä tai kiellettävä, tämä melkoinen rahamääräys. Kesäkuun 7 p:nä kulunkiarviovaliokunta ehdotti, että anomukseen ei suostuttaisi. Mutta puolentoista viikon perästä suurkäräjät päättivät 73 äänellä 39 vastaan myöntää Nansenin retkikunnalle pyydyt 200,000 kr. Sillä

Fram-laiva.

ei ollut retkikunnan tulevaisuus kumminkaan turvattu. Yksityiseen uhraavaisuuteen oli turvauduttava. Syksyllä 1890 ja keväällä 1891 useat yksityiset Norjan miehet, Norjan kuningas ja osaksi ulkomaalaisetkin, lahjoittivat retkikunnan tarpeiksi noin 120,000 kruunua ja pienillä keräyksillä tuli kokoon lähes 20,000 kruunua. Se ei vielä kumminkaan riittänyt, vaan suurkäräjiltä pyydettiin ja se myönsi 1892 vielä 80,000 kruunua. Koko retkikunta lie tullut maksamaan noin 400,000 kruunua eli vähän päälle.

Ensiksi oli laiva saatava. Nansen laati itse alustavat piirustukset, sellaista laivaa varten, joka kestäisi jäävuorten syleilyt ja puristukset ja v. 1891 ruvettiin

laivaa rakentamaan Hortenin veistämöllä, jossa tunnettu etevä laivanrakentaja Colin Archer otti sen tehdäkseen. Laivan kestävyys ja koko retkikunnan menestys oli laskettu perustuvaksi siihen, että laiva, kun se pusertuisi jäätelien väliin, ei musertuisi, vaan kohoaisi jäiden päälle. Se rakennettiin lujimmista puulajeista ja raudoitettiin vahvasti, siinä on useampia vedenpitaisia säiliöitä, joten se ei yhden laidan murruttuakaan huku. Lokakuun alussa 1892 oli laiva valmistunut; saman kuun 24 p:nä se juhlallisesti työnnettiin vesille, jolloin rouva Eeva Nansen, jonka Fridtjof äsken oli nainut, musertamalla samppanjanpullon sen kylkeen risti sen, antaen sille nimeksi »Fram» (perille).

Jo julkaisemassaan suunnitelmassa rahaa anoessaan oli Nansen pääpiirteissään kertonut aikeensa ja tarkoituksensa sekä mihin hän retkensä onnistumisen perusti. V. 1884 oli, kuten edellä mainittiin, englantilainen tutkijalaiva Jeannette kärsinyt haaksirikon Uussiperialaisten saarien luona ja merivirrat olivat tuoneet sen sirpaleita ja erityisiä esineitä Grönlannin länsirannalle. Nansen päätteli, että noiden tavarain on merivirran mukana täytynyt uiskennella aivan Pohjoisnavan poikki joutuakseen läntisen Grönlannin rannikolle ja siitä hän veti sen johtopäätöksen, että myöskin laiva, jos se jäihin kiinnitettynä kulkeutuisi samojen merivirtojen mukana, joutuisi kulkemaan navan poikki taikka aivan läheltä sitä. Tämä otaksuminen kyllä oli varsin rohkea; eipä ollut aivan varmaa, olivatko nuo löydetty esineet Jeannettelaiivankaan, ja merivirtain kulku napavesillä oli vielä aivan tuntematon. Mutta rohkeus onkin Nansenin vahvin puoli. Eikä hän luottanut yksin laivaansa. Hän järjesti niin, että hän sen säryttyäkin voisi tulla toimeen jääteileillä kauan aikaa ja hänellä oli mukanaan koiria, kajaakkeja, suksia ja kelkkoja, että hän tarvittaessa saattoi tehdä jääretkiäkin. Ja se jääretki, jonka hän sittemmin teki, jättäen kokonaan Fram laivan ja heittäytyen oman onnensa nojaan, sen oli hän jo ennen lähtöään suunninnut, vaikka hän piti sen tuuman salassa.

Varustukset tätä retkeä varten valmistettiin luonnollisesti vielä huolellisemmin kuin Grönlannin matkalle. Tuolla edellisellä matkalla hänen piti olla ja olikin pari kuukautta. Napamatkansa oli hän aikonut kestävän kolmisen vuotta. Kaikki koneet ja kojeet, joita nykyään jo voi saada, otettiin siis retkelle mukaan. Ruokavaroja viideksi vuodeksi, vaatetuksia moniin eri tarkoituksiin, suuret hiilivarastot, yksinpä sähkövalokin hankittiin laivaan, jossa miehistöä varten oli suuri, yhteinen salonki ja erityisiä hyttejä Nansen'ille, Sverdrupille y. m. Eipä soitkokonettakaan, pianoa, puuttunut, ei apteekkia eikä kirjastoa.

Miehensä valikoi Nansen tarkoin ja kaikkia vaatimuksia silmälläpitäen, kuten edellisellekin matkalleen. Hänen mukaansa tuli entiseltä retkikunnalta kapteeni Otto Sverdrup, »jota ilman en olisi tahtonut retkelleni lähteä«, kuten Nansen itse lausui. Tämä ymmärtävä, sitkeä ja rohkea mies oli, kuten Nansen itsekin, näinä väli vuosina mennyt naimisiin, mutta mukaan hänen siltä piti tulla, Fram'in kapteeniksi. Toisena on mainittava Nansenin uskollinen ja kestävä toveri hänen vaellusretkiltään napajäillä, luutnantti Hjalmar Johansen, 24 vuotias mies, taattu urheilija ja kelpo merimies. Muut olivat sitten:

T. C. Jacobsen, syntynyt Tromssossa 1855, oli ollut 16:nnestä ikävuo-
destaan merillä, niistä 7 vuotta Jäämerellä, osaksi laivan päällikkönä. Ensi perä-
mies Framissa. Hänellä oli kotonaan vaimo ja 1 lapsi.

Peder L. Henriksen, syntynyt Tromssossa 1859, ollut 14 vuotta jää-
merellä valaanpyytäjänä. Kotona vaimo ja 4 lasta.

S. Scott-Hansen, papin poika Kristiaaniasta, syntynyt 1868, meriupseeri
ja luonnontutkija. Meni juuri ennen matkaansa kihloihin.

Lars Petterson, syntynyt lähellä Landskroonaa Ruotsissa 1860, vanhem-
mat norjalaisia. Ollut osaksi merimies, osaksi laivaveistämöllä seppänä. Koneen-
käyttäjä ja seppä Framissa.

Anton Anundsen, syntynyt 1853, koneenkäyttäjä. Ollut pojasta merellä
sotalaivoissa, sai retkeä varten sieltä 4 vuoden virkavapauden. Kotona vaimo ja
6 lasta.

Adolf Juul, syntynyt 1860, oli ollut 10 vuotta merellä, sitten maanvil-
elijänä. Ruokavarastojen hoitaja Framissa. Vaimo ja 4 lasta.

Bernhard Nordahl, 34 vuotias, sähkötekniikeri. Vaimo ja useita lapsia.

Henrik Blessig, syntynyt 1866, papin poika Drammenista, urheilija ja
varsinkin hiihtäjä. Suorittanut lääkeopillisen tutkinnon, Framin lääkäri.

Ivar O. J. Mogestad, 40 vuotias, kätevä, tuhattaituri. Ollut sairaalan
taloudenhoitaja, vaan rakasti enemmän merta ja seikkailuja.

Kaksitoista miestä, tervettä ja reipasta.

Vuonna 1893, Kesäkuun 24 päivänä, lähti retkikunta Fram laivalla Kris-
tiaaniasta. Matkallaan oli sen vielä koottava koko joukko apuvarustuksia mu-
kaansa. Tunnettu Jäämeren tutkija, kreivi Toll, oli m. m. tarjonnut Nansenille
lahjaksi joukon Jäämeren seutuihin tottuneita koiria, joita, samoin kuin kelkkoja
ja ruokavaroja, hänellä piti olla tarjona Olenek-virran suistomaassa. Tänne ei
Nansen kumminkaan voinut päästä. Jätettyään Fram laivallaan heinäkuussa Nor-
jan viimeisen sataman, Vuoreijan, oli hän elok. 4 p:nä Jugor-salmessa ja purjehti
Tseljuskin niemen ohitse kunnes pääsi elokuun puolivälissä Lenavirran suistoon.
Mutta Olenekvirran varrella olevain varastojen luo ei hän voinut päästä, koska
suistossa oli kartalle merkitsemättömiä, vaarallisia kareja ja koska sysky jo oli
myöhäksi kulunut. Hän ei saanut mukaansa noita siperialaisia koiria, jotka hä-
nelle olisivat niin tarpeeseen olleet, vaan hän kääntyi jo siitä pohjoiseen päin,
laskien Uussiperialaisten saarien luoteiskulmalle.

Erästä samojedikylästä Karianmeren varrelta lähetivät retkeläiset syksyllä
1893 viimeisen viestin kotimaahansa, jossa heidän matkaansa jännityksellä seu-
rattiin. Mainitsimme edellä, että Nansen kohta Grönlannista palattuuan, elokuussa
1889 meni kihloihin ja ennen uudelle napamatkalle lähtöään naimisiin nykyisen
rouvansa, professori Sarsin tyttären, Eevan kanssa, joka oli lupaava laulajatar.
Kerrotaan, että Nansen jo kosiessaan oli sanonut morsiamelleen: »Pohjoisnavalle
minä lähden, vaan minä tulen takasin.« Sverdrup oli, kihlauksesta kuultuaan,
epäillyt, tulisiko Jäämeren matkasta mitään. Mutta Nausenissa oli hänen Jää-

merenrakkautensa vanha rakkaus ja lyhyen kuherruskauden jälkeen jätti hän nuoren nuorikon yksin kotiin Lysaakeriin (tila lähellä Kristiaaniaa, Nansenin koti). Sinne hän Samojeedein maasta hänelle viimeiset viestit laittoi, ja sitten hän hävisi pohjoiseen päin, napavirtoja hakemaan.

Eikä hänestä sitten kuulunut lähes kolmeen vuoteen. Kevättalvella 1896 levinnyt huhu, että Nansen olisi lähettänyt terveiset Siperian rannikolta, huomattiin perättömäksi. Ihmiset alkoivat jo huolestua; Nansen oli, vaikka hän ottikin viiden vuoden muonan, itse sanonut, että jos häntä ei kesällä 1896 ala kuulua, silloin ovat luultavasti asiat hullusti. Norjassa puhuttiin jo retkikunnan toimeenpanemisesta, joka lähtisi Framia hakemaan. Silloin eräänä kauniina elokuun päivänä — se oli torstai, elok. 13 p. 1896 — lennähtää Wuoreijan kaupungista Pohjoisnorjasta ympäri maailman tieto, että Nansen on palannut tervennä ja reippaana kotimaahansa.

Mutta hän ei tullut Fram'illa, hän tuli toverinsa Johansenin kanssa patikka-matkalta napajäiltä. Selvittävin ja huvittavin kertomus tältä kävelyretkeltä ja koko kolmivuotiselta tutkimusmatkalta lienee Nansenin oma kertomus, jonka hän kohta Norjaan tultuaan sähköitti Daily Cronicle lehdelle, joka oli auttanut Nansenin retkikuntaa ehdolla, että se saisi ensimmäiseksi tehdä selkoa matkasta. Muutamain tuntien kuluttua tämä sama kertomus oli luettavana kaikissa Euroopan ja Amerikan suuremmissa lehdissä. Vähän lyhennettynä sisältää se seuraavaa:

Retkikunnan on onnistunut, kertoo Nansen siinä, tutkia Jäämeri Uussiperian saarista vähän pohjoispuolelle Frans Joosefin maata. »Fram» lähti Jugorsalmesta elok. 4 p:nä 1893, löysi uuden saaren Karianmeressä ja useita saaria rannikolla Tseljuskinin niemen mennessä. Useissa paikoin tapasi Nansen selviä merkkejä jääkaudesta, jonka aikana Pohjois-Siperia on ollut maajään peitossa.

Elok. 15 p:nä saapui hän Olenek virralle, vaan ei voinut myöhäisen syksyn vuoksi saada odottamiaan koiria, ellei olisi tahtonut myöhästyä kokonaista vuotta. Matkaa jatkettiin nyt Uussiperian saarien ohi 78° 50':lle pohjoista leveyttä ja 133° 37' itäistä pituutta.

Siinä tartuimme, sanoo Nansen, 22 p:nä syysk. jäälauttaan ja antauduimme sen viettäväksi.

Ajauimme hiljalleen pohjoista ja luodetta kohti, niinkuin laskettu oli. Oli koko talven tuima pakkanen, kerrankin — 52,6. Pimeinä öinä ja puhteina valaistiin laivaa sähköillä, jota saatiin syntymään tuulimyllyn avulla; oli aika hauska elämä, mieliala oli hilpeä ja miehistö mainiossa tunnossa.

Meren pohja oli pohjoispuolella 79 leveysastetta 93 jalan syvyydessä ja suurimaksi osaksi vailla kaikkea elimellistä elämää. Pohjoisempana syvyys oli 18—1900 sylvä. Tehtiin suuri joukko meteorologisia, magneettillisiä, eläin- ja kasvitieteellisiä tutkimuksia.

Nopeimmin liikkui »Fram» talvella eteenpäin luodetta kohti. Keväällä vallitsivat sitä vastoin pohjoistuulet, jotka kesäksi lakkasivat.

Kesäk. 18 p:nä 1894 olimme saapuneet 81°₃₂ pohjoista leveyttä. Silloin aloimme taas ajautua etelää kohti, kunnes taas liikuttiin pohjoista kohden, niin että me lokak. 21 p:nä olimme 82°:lla. Vähää jälkeen joulun olimme tulleet 83°₂₄:lle, jota pohjoisemmaksi ei kukaan ennen ole tullut.

Tammikuun 5 p:nä 1895 jouduimme ankarimman »puristuksen» valtaan; olimme jääneet yli 30 jalan paksuun jäähän, jonka päälle mahdottoman suuria jää närkeä paltoutui laivan oikealle puolelle. Asema oli hyvin uhkaava, valmistauduttiin vahingon sattuessa lähtemään laivasta.

Kun »puristus» oli kovimmillaan ja jää ulottui paljon yläpuolelle laivan reunaa, irtautui laiva, kohosi hiljalleen ylös ja yleiseksi iloksi huomattiin, ettei ainoakaan lauta ollut rikkoutunut. »Fram» oli voittanut taistelussa eikä tämän jälkeen tapahtunut mitään sanottavampaa puristusta.

Senjälkeen kulkeuttiin edelleen pohjoista kohti ja maaliskuun 14 p:nä 1895 jättivät Nansen ja Johansen laivan. Tarkoituksena näiden kahden matkalla oli tutkia pohjoisempaa olevaa merta ja palata sitten Frans Joosefin maan kautta Huippuvuorille. Mukana oli 28 koiraa, 3 kelkkaa ja 2 purjekankaasta tehtyä kajakkia. Koirille oli ruokaa 30 päiväksi ja miehille itselleen 100 päiväksi.

Alussa onnistui heidän kovinkaan paljon suunnastaan ajautumatta päästä 85 asteen 10 m:n paikoille pohjoista leveyttä, jonne tultiin 22 p:nä maaliskuuta. 29 p:nä maaliskua oli saavuttu 85 a. 30 m. Mutta jää kävi nyt yhä epätasaisemmaksi ja alkoi liikkua etelää kohti. Kovaa vauhtia se kulki, oli aina liikkeessä ja »puristusta» huomattiin kaikilla tahoilla. Matkan teko oli ylen vaivaloista, kun täytyi alinomaan tunkeutua korkeiden jääryöykkiöiden yli. Siitä huolimatta puskettiin pohjoista kohti ja 4 p:nä huhtikuuta oli päästy 85 asteen ja 43 m:n kohdalle. 7 p:nä huhtikuuta kävi jää niin epätasaiseksi, ettei ollut viisasta enää jatkaa. Oltiin silloin 86° 14'.

Nansen oli aikonut hiihtää etemmäksi pohjoiseen, mutta ei ollut mahdollista mistään paikasta päästä eteenpäin. Yltympäri näkyi jäätä, joka oli kohonnut ikäänkuin pilven korkuisiksi, hyytyneiksi aalloiksi. Koko ajan oli hyvin kylmä, kolmen viikon kuluessa noin 40 astetta. Tuuli oli purevaa ja villapukumme keveä, kertoo Nansen; liikkuaksemme helpommin olimme jättäneet turkkinne laivaan.

Alhaisin lämpö määrä maaliskuussa oli 45 astetta, ylhäisin 24, huhtikuussa 38 ja 20. Ei merkkiäkään maasta näkynyt. Huhtikuun 8 p:nä käänsimme kulkumme Frans Joosefin maata kohti. 12 p:nä huhtikuuta pysähtyivät kellomme, jonka jälkeen emme oikein voineet paikkaa määrätä.

Etelimpänä alkoi ilmaantua yhä enemmän avannoita, jotka hidastuttivat kulkua. Rekikeli huononi, ruokavarat vähenivät ja koirat teurastettiin toinen toisensa perästä ruuaksi toisille. Vaivaloisesti me liikuimme ja annokset laskettiin pienimpään määräänsä. Turhaan tähystelimme maata. Toukokuun viimeisenä päivänä olimme 82° 21' lla p. l. ja kesäk. 15 p:nä olimme ajautuneet luodetta kohti 82° 26' lle. Hesäk. 22 p:nä päätimme jäädä odottamaan lumen sulamista.

Elimme hylkeen lihasta, ammuimme 3 karhua. Meillä oli nyt elätettävänä 2 koiraa, joita elätettiin karhun lihalla.

Heinäk. 23 p. alkoi taas matkanteko ja seuraavana päivänä oli meillä outo maa edessämme. Olimme 82:lla leveysasteella. Jää oli nyt lautoissa ja halkeamat täynnä jäätä ja sohjoa, jossa oli mahdoton soutaa kajakeilla. Meidän täytyi sen vuoksi ryömiä jäälaualta toiselle, kunnes viimein elokuun 6 p:nä pääsimme maihin 81° 38' p. l. ja 63 a. pohj. pituutta.

Kolme lumen peittämää saarta, jotka ristittiin »Hvitten landiksi», löydettiin. Soutelimme nyt länttä kohti sulassa vedessä saarten rantoja ja luulimme olevamme Austrian salmen pituusasteella, mutta emme tavanneet mitään yhtäpitävyyttä Payerin kartan kanssa. Ohjasimme nyt länttä kohti erään salmen läpi (81° 32' lla) maan länsirantaa pitkin ja toivoimme saapuvamme Huippuvuorille. Ei näkynyt mitään maata länessä. Elok. 18 p:nä tartuimme jäähän viikoksi, mutta pääsimme 26 p:nä maihin, joka oli 81° 12' n leveydellä ja 56° n pituudella ja asetuimme siihen talveksi.

Talvi kului hyvin. Molempain terveys oli mainio.

Rakennettiin maja kivistä ja nahoista, elettiin karhun ja hylkeen lihasta, joka keitettiin hylkeen rasvatulella. Ruoka maistoi hyvältä ja muistutti härän lihaa. Lamput tehtiin kelkkojen metalliosista, sydämenä käytettiin hylkeen rasvassa kastettuja purjekankaan palasia.

Kevät toi tullesaan auringon paistetta ja avovettä lännessä ja etelässä. Toukok. 19 p:nä oltiin valmiina lähtemään matkalle, mutta myrsky viivytti meitä 3 p:nä kesäkuuta. 81 asteella tapasimme suuren maan lännessä ja avovesi ulottui länsi- ja pohjoispuolelle tätä maata. Huomasimme, että pituusastemittamme oli ollut jotakuinkin oikea.

Vaelsimme etelää kohti jäätä pitkin päästäksemme Huippuvuorille, mutta tapasimme 18 p:nä kesäk. Jacksonin retkikunnan ja otettiin meidät vieraanvaraisesti vastaan hänen rakentamassaan huoneessa.

Elokuun 7 p:nä läksimme Frans Joosefin maasta »Vindvard» laivalla ja saavuimme onnellisesti Vardöhön (Vuoreijaan).

Paitsi tätä melkein virallista kertomusta on useita hauskoja piirteitä ja yksityiskohtia tältä seikkailurikkaalta matkalta kerrottu. On kerrottu miten molemmat retkeilijät aika-ajoin olivat hengenvaarassa. Mursu iski kerran hampaansa Nansenin kajaakin reunaan ja yritti kaatamaan sen, vaan Johansen ehti tappamaan

pedon. Toisen kerran hyökkäsi jääkarhu Johansenin kimppuun ja sai hänet jo alleen, kun Nansen pyssyn laukauksella teki siitä lopun. Kerran karkasivat retkeilijöiltä kajaakit; kun he aamulla heräsivät, näkivät he venheensä, jotka heille olivat välttämättömät, jos mieli ollenkaan pelastua, uisken-televan kaukana virran mukana. Hetki

oli ratkaiseva. Silloin heitti Nansen vaatteet päältään, heittäysi jäiseen veteen ja haki uimalla venheen. Semmoiseen vaaditaan rautanen terveys. Paha onnettomuus sattui retkeläisille tuo, kun heiltä kellot pääsivät seisahtumaan, joten he eivät voineet määrätä missä he olivat. He olivat saaneet kokonaisen vuorokauden taistella niin vaikeissa jääoloissa, ettei saanut kelloja esiin niitä vetääkseen. Se oli osaltaan myöskin synnä, etteivät retkeläiset, saapuessaan vihdoin Frans Josefin maan pohjoisrannalle, tienneet missä he olivat, vaan luulivat joutuneensa ennen tuntemattomille saarille. Tähän oli toisakseen myöskin synnä se, että näistä Jäämerenmaista ennen tehdyt kartat (itävaltalaisen Payerin) olivat aivan virheelliset.

Kahdeksan kuukautta kesti näiden voimakkaiden miesten retkeilyä napameren jäällä, ennenkuin he maata tapasivat. Sillä aikaa heidän oli täytynyt tappaa koiransa, yhden toisensa perästä, toisille ravinnoksi, ja jättää jälkeensä kelkkansa ja tavaransa. Siksi pä heillä olikin kaikki lopussa, kun he Frans Josefinmaan rannalla rupesivat kivimajassa viettämään pitkää talvea. Karhunlihaa oli, mutta ei ollut riittävästi tulta, millä sitä keittää, eipä edes suoljakaan. Mutta vaikka

ruokajärjestys jäi semmoiseksi, näyttää se olleen retkeläisille hyvin terveellinen; Nansen oli lihonut 10 kiloa, kun hän vihdoin tapasi Jacksonin retkikunnan. Tilaisuus, kun he tapasivat tuon retkikunnan, kuvataan muuten hyvin draamalliseksi. Nansenin vuoro oli olla kokkina, ja hän valmisteli juuri ruokaa, kun hän oli kuulevinaan koirain haukuntaa. Hän kiirehti ääntä kohden; Johansen jäi padalle, kuuli pian selvemmin haukunnan ja ennen pitkää ilmestyi outo mies hänen luokseen, puhuen vierasta kieltä. Mutta hyvin he ymmärsivät toisensa. Englantilaisien pääkorttelissa saivat norjalaiset sitten hyvän olinpaikan talven yli. Tämä Jacksonin retkikunta oli napaseutujen tutkimista varten oleskellut pari vuotta Frans Josefin maassa ja sillä on siellä asemapaikka, jossa on varsinaiset asuinrakennukset y. m. Siellä sai Nansen toverineen m. m. pestä itsensä, jota he eivät olleet tehneet 14:ään kuukauteen (turhaan olivat he koettaneet esim. eskimolaisten puhdistustapaa, s. o. käyttää virtsaa pesuvetenä) ja siellä jo Nansen rupesi keräilemään havaintojaan ja muistiinpanojaan, jotka epäilemättä ovat sangen rikkaat ja arvokkaat.

Tärkeimpiä Nansenin kokemuksista on se, mikä koskee vastaisten retkikuntain mahdollisuutta päästä Pohjoisnavalle. Nansenin arvelun mukaan sinne laivalla ei voi päästä, ainoa mahdollisuus olisi kelkoilla ja koirilla. Merivirrat kulkevat kyllä osapuilleen siihen tapaan kuin Nansen edeltäkäsin oli laskenut, vaan pohjoisemmaksi 86:ttä leveysastetta ei näytä mahdolliselta laivalla kulkea. Maata ei navalla löydy 83:ea astetta pohjoisempana eikä myöskään mitään elimistöä; valaat ja lokitkaan eivät pohjoisimpana käy. Nansenin retken tieteellisistä tuloksista sietävät muuten seuraavat tässä tulla mainituiksi:

Maantieteessä: Löydetty eräs uusi saari Kaarian-meren pohjois-osassa, useampia saaria Taimyirin maan edustalla, löydetty melkoinen matalikko Olenekijoen suun edustalla; Payerin kartan Frans Josefinmaasta havaittu tarvitsevan perinpohjaisia korjauksia. **Geologiassa:** Siperian rannalta löydettiin morääniä ja vierinkiviä. Nämät ynnä muut merkit osottavat, että Siperia, vastoin mitä ennen on ajateltu, on ollut jäällä peitettynä.

Biologiassa: Löydettiin elollista eloa jäällä olevassa vedessä, Pohjoisimmalla leveysasteella ei minkäänlaisia eläimiä. Meren syvyydessä ei voitu minkäänlaista elollisuutta huomata. Muuttolintuja ei huomattu. Oppi, että napaseuduilla olisi orgaanista elämää, on kokonaan perätöntä.

Tähtitieteessä: Tähtitieteellisiä paikanmääräyksiä tehtiin kaikkina vuoden aikoina Olsenin universaalikoneella, joka oli asetettuna jäähän jäätyneiden puupylväiden päälle. Kone oli hämärän ajalla välttämättömän tarpeellinen. Kronometrit pidettiin, tekemällä huomioita Jupiterin kuiden pimennyksistä, huolellisesti tarkistettuina.

Magneettisia huomioita, lukuisia ja lakkaamatta, teki Fram'issa Scott Hansen. Kone, Neumeyerin järjestelmää, osottautui kaikissa suhteissa vallan mainioksi.

Valtameritieteessä: Meren syvyys jatkuu samallaisena Huippuvuorien pohjoispuolella Frans Josefinmaata ja luoteesen Uuden Siperian saarista oli meren syvyys aina 3,800 metriä. Vedenlämpö: jääkylmä pinnasta aina 100 sylen syvyydelle, missä se jo on $+ 1\frac{1}{2}$ astetta. Tämän alapuolella pohjaan saakka $\frac{1}{2}$ astetta lämpimämpää. Merivirtojen liikkeet melkein täydellisesti yhtäpitävät Nansenin olettamuksien kanssa, talvella kulkiensa kiivaammin pohjoiseen ja luoteeseen, kesällä, varsinkin keskikesällä, päinvastaiseen suuntaan.

Meteorologiassa: Joka päivä tehtiin havaintoja Johansenin tavallisilla koneilla. Sitä paitsi lämpö- ja ilmanpaine koko ajan punnittiin Richardin koneiden avulla ja kirjoitettiin tarkasti muistiin. Alin lämpö määrä noin — 50 astetta. Koneet olivat kerrassaan kunnollisia. — Psykrometriset havainnot onnistuivat. Hivushydrometri oli suureksi avuksi; akselit eivät ruostuneet, joka on todistus kylmän ilman kuivuudesta. Toht. Blessing teki laivassa useita havaintoja revontulista. Revontulet eivät näyttäneet milloinkaan leimuavan alhaalla. Nansenin, Jacksonin ja Eckrallin yht'aikaa tekemät huomiot käsittävät arvaamattoman hyviä aineksia.

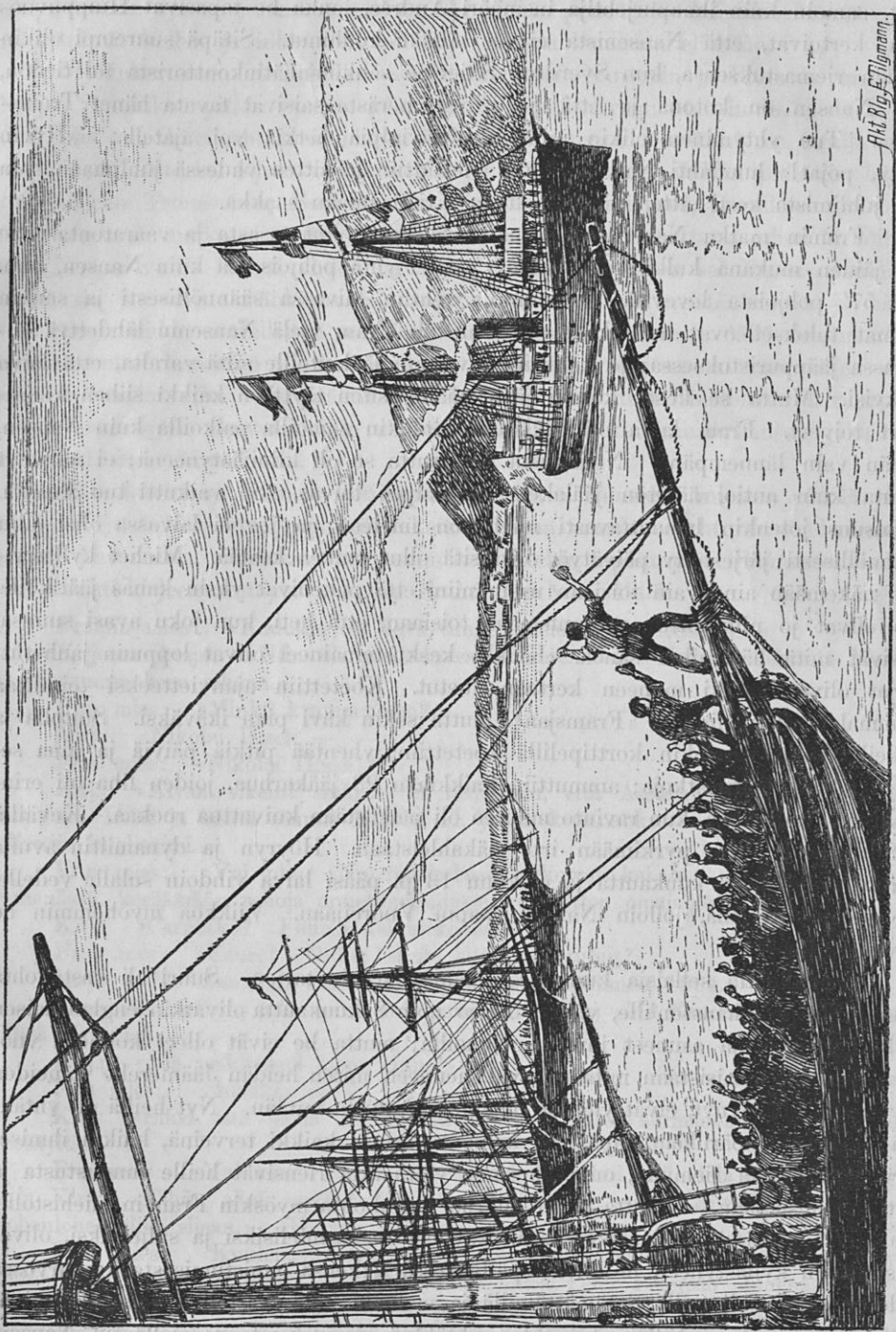
Terveydellisessäkin suhteessa täytti «Fram» kaikki vaatimukset ja toiveet. Ei ainoatakaan sairauden kohtausta; koko pimeän vuoden ajan valaistiin laivaa tuulimoottorin avulla aikaan saadulla sähkövalolla. Talvenvieton ajalla, vaikka oltiin vähäsen liikkeessä, ei ainoatakaan sairastunut. Tästä johtuu uusia kerpukkia koskevia teorioja.

Nansenin retkikunnan merkitystä osottaa varsin hyvin se mitä eräs tiedemies on siitä lausunut, nimittäin näinikään: Nansen on luultavasti tehnyt Jacksonin retkikunnan napatutkimukset tarpeettomiksi.

Kuten edellä sanottiin, oli riemu ääretön Norjassa, kun tieto levisi Nansenin paluusta. Hän saapui elok. 13 p:nä Wuoreijaan englantilaisella »Windward« laivalla, joka oli ollut viemässä ruokavaroja Jacksonin retkikunnalle ja nyt palasi Frans Josefin maasta. Voi arvata miten riemastui tuon tiedon saadessaan hänen vaimonsa, joka niin kauan oli miestään odottanut ja jolle sillävälän oli syntynyt poika, pieni Liv Nansen. Kun Eeva Nansen illalla 13 p. elok. sai sähkösanoman mieheltään, riensi hän heti maalta Lysaakerista, jossa hän yhä asui, Kristiaaniaan ja valmistautui kohta lähtemään miestään vastaanottamaan. Hän tapasikin Fridtjofinsa Hammerfestissä, kun tämä jo oli kotimatalla. Mutta myöskin aivan outojen kesken oli riemastus suuri. Tutut ja tuntemattomat Kristiaaniassa tervehtivät toisiaan, äärettömät ihmisjoukot keräytyivät sanomalehtitoimistojen edustalle lisä-uutisia odottamaan, päivä vietettiin juhlapäivänä koko Norjassa. Ja kaikki kaupungit rannikolla, joiden ohii Nansenin oli kuljettava, rupesivat valmistamaan vastaanottojuhlia.

Mutta vielä oli Nansen Hammerfestissä, onnellisna kuhurrellen vaimonsa kanssa, kun toinen yhtä odottamaton ja yhtä ilahduttava sähkösanoma riemastutti koko sivistyneen maailman. Nansenin Jäämeren jäihin jäänyt laiva, Fram, oli sekin palannut, saapunut Skjærföhön, Pohjoisnorjaan, yöllä elok. 20 p:ää vastaan. Olipa kuin jokin henkinen sopusointu olisi vetänyt nuo molemmat ystävykset, Nansenin ja Sverdrupin, yhden viikon sisään kotimaahan. Nansen olikin heti Wuoreijaan tultuaan sanonut, että Fram, joka on osoittautunut mainioksi jäälaivaksi, kyllä ennen pitkää palaa; »siinä on Sverdrup, häneen luotan, ellei häntä olisi ollut, en olisi Framia uskaltanut jättääkään.« Ehynnä ja hyvässä kunnossa, »kuin uutena«, palasi Fram, kaikki miehet terveinä, evästä mukana vielä kahdeksi vuodeksi, hiiliä samoin. Ei hätää mitään. Niin kertoivat jo ensimmäiset lennätinsanommat.

Mutta huolestuneita olivat siltä Framin miehet kotimaan rannalle saapuessaan. He eivät tienneet mitään rakkaan johtajansa kohtalosta ja vastaantulevat purjeh-

Nansen saapuu Thor-lavassa Hammerfestin satamaan.

tijat, samoin kuin ilmapurjehtija insinööri Andrée, jonka he tapasivat Huippuvuorilla, kertoivat, että Nansenista ei ole mitään kuulunut. Sitäpä suurempi olikin heidän riemastuksensa, kun Sverdrup Skjerfön sähkölennätinkonttorista toi tiedon, että Nansen on kotona ja että he päivän perästä saisivat tavata hänet Tromssassa. Tuo yhtyminen olikin mitä jännittävimpiä hetkiä voi ajatella. »Hyvin tehty, pojat!« huudahti Nansen, kättä paiskattiin ja sitten yhdessä juhlimaan. Ja sitä juhlimista kesti sitten pitkin matkaa Kristiaaniaan saakka.

Framin matka Nansenin erottua oli yleensä ollut tasasta ja vaaratonta. Se oli, jäiden mukana kulkiessaan, käynyt miltei yhtä pohjoisessa kuin Nansen, nim. 85° 57' pohjoista leveyttä. Havaintoja tehtiin laivassa säännöllisesti ja senkin tuomat tulokset ovat arvokkaat. Kerran oli Fram vielä Nansenin lähdettyä ankarassa jäänpuristuksessa; jo kerättiin tavaroita jäälautoille siltä varalta, että laiva särkyisi. Mutta se kesti, kohosi jään päälle, siten täyttäen kaikki siihen kiinnitetyt toiveet. Fram laiva oli liikkunut jotenkin samoilla paikoilla kuin Nansen, vähän vain lännempänä. Neljätoista kuukautta se oli kiinnijäätynenä; ei näkynyt muuta kuin autio, ääretön jäälakeus ja kalpea taivas. Se vaikutti tuo äänetön hiljaisuus jotenkin lamauttavasti miehistön mieleen, ja jos ei laivassa olisi ollut säännöllisesti järjestetty päivätyö, olisi sitä ollut vaikea kestää. Miehet kyllästyi-vät näkemään aina vain toisiaan usein niin, että pakenivat yksin kauas jäätikölle. He olivat jo niin tottuneet kuulemaan toisiaan, että heti, kun joku avasi suunsa, tiesivät mitä hän aikoi sanoa. Kaikki keskusteluaineet olivat loppuun jauhetut; kirjat olivat kaikki moneen kertaan luetut. Koetettiin ajanvietteeksi toimittaa sanomalehteäkin, nimeltä »Framsjaa«, mutta sekin kävi pian ikäväksi. Soitolla ja leikeillä sekä varsinkin korttipelillä koetettiin lyhentää pitkiä päiviä ja aina sekaan tehtiin jahtimatkoja; ammuttiin kaikkiaan 28 jääkarhua, joiden liha oli erinomaisena vaihteluna, kun ravinto muuten oli pelkästään kuivattua ruokaa. Keväällä 1896 rupesi Fram pyrkimään irti jääkahleistaan. Höyryn ja dynamiitin avulla tehtiin työtä kaksi kuukautta ja elokuun 13 p. pääsi laiva vihdoin sulalle vedelle, — samana päivänä, jolloin Nansen saapui Vuoreijaan. Viikkoa myöhemmin he olivat yhdessä.

Vastakohtia sellaisia kuin tässä elämä harvoin tarjoo. Suuri oli vastakohta Nansenille ja Johanssen'ille, vaikka he jo noin 8 kuukautta olivatkin englantilaisen retkikunnan luona asuneet ihmisten ilmoilla; mutta he eivät olleet kolmeen vuoteen kuulleet omaisistaan mitään, eivät tienneet, miten heidän Jäämerelle jääneiden toveriensa oli käynyt, eivät yleensä maailman kulusta mitään. Nyt heillä oli yhtäkkiä omaiset ympärillään, tapasivat kelpo toverinsa kaikki terveinä, kaikki ihmiset tervehtivät heitä riemulla, oma kansa ja vieraatkin riensivät heille tunnustusta ja kiitosta lausumaan. — Mutta suuri oli tuo vastakohta myöskin Fram'in miehistölle. He olivat pitkässä yksinäisyydessään käyneet raskasmielisiksi ja suljetuiksi, olivat toisiinsakin kyllästyneet, he olivat epäilyksessä retkensä onnistumisesta, kun arvossa pidetty johtaja oli teillä tietämättömillä ja melkein kuin arastellen he siis lähenivät kotimaansa rantaa. Silloin remahtaa yhtäkkiä riemu vastaan: siellä on Nansen, siellä kiitollinen Norjan kansa. Raskaus sulaa mielistä, heltyvät jähmettyneet tun-

teet, käydään syliksi ja unhotetaan kaikki pitkän pimeän ja yksitoikkoisen aavikon synnyttämät kaihot ja inhot. Se oli kuin nousua haudasta elämään.

Moninkertainen riemukulku oli siis Fridtjof Nansenin ja Fram laivan retki Norjan rannikkoa pitkin etelään päin. Kun Fram laivaan otettiin lisämiehistöä ja siinä siis tila kävi ahtaaksi, matkusti Nansen rouvineen eräässä englantilaisessa huvilaivassa Otoria, johon tämän omistaja hänet kutsui. Juhlia pidettiin hänen kunniaukseen Tromssassa, Bodössä, Trondhemissa, Bergenissä, Larvikissa y. m. ja verkkaseen se matka siis edistyi, kun Fram laivakin oli hinattava, johon tarkoitukseen Norjan valtio lähetti yhden laivansa. Matkan kuluessa sai Nansen kunnianosoituksia ja onnittelusähkösanomia miltei kaikista sivistyneistä maista ja häntä kutsuttiin useiden tieteellisten seurain kunniajäseneksi. Mutta jo tällä riemumatkallaan suunnitsi Nansenin väsymätön henki taas uusia valloitusretkiä maapallon vielä tuntemattomiin osiin. Hän päätti ensi retkellään valloittaa Etelänavan ja ryhtyi jo kohta sitä varten neuvotteluihin erään belgialaisen retkikunnan kanssa, joka valmistautui sinne lähteäkseen.

Joku huvittava kohtaUS kotiintultua, kuvaava Nansenin miesten pitkää yksinäisyyttä ja heidän syrjäytymistään kaiken muun maailman yhteydestä, kannattaa kenties kertomista. Sanotaan seuraavan keskustelun tapahtuneen Tromsassa jonkun sanomalehti-kirjeenvaihtajan ja erään Framin miehen välillä:

Framin mies: «Kaduilla oli kova tungos meidän saapuessamme.»

Kirjeenvaihtaja: «Niin oli, melkein samanlainen kuin Hodinin kentällä Moskovassa kruunauksen aikana.»

Fr:n mies: «Minkä kruunauksen?»

Kirj.: «Nikolai II:sen — —»

Fr:n mies: «Nikolai II:sen!?!»

Kirj.: «Aivan oikein! sinähän et tiedäkään, että Aleksander III:s kuoli marraskuussa 1894 ja häntä seurasi Nikolai II, jonka kruunauksessa pari tuhatta henkeä tallattiin kuoliaaksi.»

Fr:n mies: «Vai niin. No ranskalaiset alkoivat kai heti, presidentti Carnot etunenässä, keräämään rahoja onnettomuudessa kuolleitten omaisille?»

Kirj.: «Carnotko? Faurea kai tarkoitat?»

Fr:n mies: «Faure? Onko Carnot sitte kukistunut?»

Kirj.: «Ei, vaan hän murhattiin Lyonissa heinäkuussa 1894.»

Fr:n mies: »Hyh, hyh, mitä sinä puhut; (hyräilee) «Ma Kreetaan lähteä tahdon, lähteä Kreetaan — —»

Kirj.: «Älä veikkoseni mene sinne!»

Fr:n mies: «Miksikäs en?»

Kirj.: «Siksi että siellä on kapina ja turkkilaiset surmaavat summakaupalla kristityitä.»

Fr:n mies: «Vai niin! Mutta Bismarck kai ilvehtii yhä vielä Capriville?»

Kirj.: «Eihän siinä enää mitään ilvehtimistä ole, sillä Caprivi on eronnut ja Hohenlohe tullut sijaan.» (Hetken kuluttua lausuu taas:)

Fr:n mies: «Kuulepas! Kai Stang nyt antaa Nansenille vähintään Olavin suuren ristin ja Kristiaaniasa asetetaan juhlakomitea Peter Petersen etunenässä?»

Kirj.: «Peter Petersen on kuollut ja Hagerup on valtioministerinä.»

Taas kuluu hetki ja Fr:n mies lausuu: «Mitähän Pasteur sanonee kun saa kuulla, ettei «Framilla» ole ollut yhtään sairasta koko matkalla.»

Kirj.: «Pasteur ei sano enää mitään, hän näet on jo kuollut.»

Fr:n mies: »Äläs! onko Ranska sitten menettänyt kaikki suuret miehensä. Eihän enää taida olla muita jälellä kuin Lesseps.»

Kirj.: «Lesseps on myöskin kuollut.» (Pitkä väliaika kuluu.)

Kirj.: «Sverdrup saa luultavasti «Valkyrian» kuletettavakseen «Framin» asemasta — — eli — —»

Fr:n mies: «Valkyrian? Mikä lemmon laiva se on?»

Kirj.: «— — eli toisen meidän kahdesta panssarilaivoistamme, kun ne tulevat valmiiksi. Valtioneuvos Olsson tai amiraali von Krogh antaa siitä kyllä aikoinaan määräyksen.»

Fr:n mies: «Meidän — kaksi — panssarilaivaamme!!! Amiraali von Krogh!? Nyt menee jo kaikki ympäri päässäni. — Onko meillä kaksi panssarilaivaa ja uusi amiraali?»

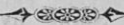
Keskustelu tuntuu hiukan tehdyltä ja voipi niin ollakin. Tosiasia on, että Framin miehet jo Huippuvuorilla Andréen retkikunnalta kuulivat tärkeimmät, mitä oli maailmassa tapahtunut. Mutta asemaa kuvaavana on jutulla arvonsa.

Ja varmaahan on, että paljo sai 3 vuotta navalla ollut retkikunta kysellä, matkustaessaan Norjan rannikkoa alaspäin, ennenkuin se taas oli sivistyneen maailman kehityksen tasalla.

Vasta syyskuun alkupuolella ehtivät Nansen ja Fram Kristiaaniaan, jossa heille tälläväläin oli valmistettu suuremmissa vastaanottojuhlia. Norjan pääkaupunki myönsi tähän tarkoitukseen 32 tuhatta kruunua. Kuuluisa kirjailija Björnsterne Björnson kutsuttiin juhlapuhujaksi ja itse kuningas sekä ruununperillinen ilmoittivat haluavansa olla Kristiaaniassa vastaanottamassa kuuluisaa tutkimusmatkailijaa. Liikkeet olivat suljetut, työt seisautetut sinä päivänä Kristiaaniassa, sillä tätä päivää vietettiin kansallisena juhlanä tuon Norjan tarmokkaan ja mainehikkaan pojan kunniaksi.

Kuten yleensä Pohjoismaissa, tahdottiin myöskin Suomessa osottaa kunnioitusta Fridtjof Nansenille hänen palattuana tältä rohkealta ja vaaralliselta, mutta omistuneelta, retkeltä. Suomen maantieteellinen yhdistys lähetti hänelle kauniin onnitteluadressin ja Helsingissä vietettiin, samana päivänä, syyskuun 9:tenä, jolloin Nansen kansansa juhlimana saapui Kristiaaniaan, hänen kunniakseen yleinen kansalaisjuhla juhlapuheilla ja juhlailtasilla. Myöskin muutamissa muissa Suomen kaupungeissa vietettiin samana päivänä Nansen-juhlia.

Fridtjof Nansen on vielä nuori, hänellä on vielä paljo tehtävää, vielä monta tutkimusmatkaa voi hän, jos onni häntä hänen vaarallisilla retkillään seuraa niin-kuin tähän asti, suorittaa hyödyksi tieteen, kunniaksi kotimaansa, palvelukseksi ihmiskunnan. Siksi olkoon hänellä vastakin onni matkatoverina retkillään.

Nansenin matka ja Fram'in paluu.

